

Το Ξηροκάμπι
Περίοδος Α' 1966-1977

Η ΦΑΡΙΣ
Περίοδος Β' 1979-1981
Περίοδος Γ' 1992-2001
Περίοδος Δ' 2002-

Τριμηνιαία έκδοση του Συλλόγου Αποφοίτων Σχολείων Φάριδος

Έδρα: Ξηροκάμπι Φάριδος, Λακωνία

Συντακτική επιτροπή: Γεώργ. Θεοφ. Καλκάνης, Θεόδ. Στ. Κατσουλάκος,
Παναγ. Ηλ. Κομνηνός

Επιμελητής έκδοσης: Θεόδ. Στ. Κατσουλάκος,

Συρακουσών 101, Λαμπρινή, Αθήνα, τηλ. 210 2515864

Ταμίας: Ιωάννης Παν. Κονίδης, Ξηροκάμπι, τηλ.: 27310 35029

Η ΦΑΡΙΣ της Δ' περιόδου (2002-) ευρίσκεται (και) σε ηλεκτρονική μορφή στον δικτυακό τόπο: micro-kosmos.uoa.gr/faris

Ετήσια συνδρομή έντυπης μορφής: εσωτερικού 5 €, εξωτερικού 25 \$ Η.Π.Α.

Περιεχόμενα:

Θεοδώρου Σ. Κατσουλάκου, Βουλευτικές εκλογές το 1872

στο Ξηροκάμπι με ένα νεκρό και δύο τραυματίες 3

Ποταμίτη, Το γήπεδο της Ποταμιάς 10

Σωτήρη Δ. Σωτηράκου, Από τα δημοτικά μας τραγούδια: οι αμανέδες 11

Γουλιέλμου Μιούρ, Ταξίδι στην Ελλάδα 12

Βαγγέλη Μ. Τσαπόγα, Εκεί κάτω στον Αϊ Βασίλη 16

Μίμη Σ. Κουμουτσίδη, Μία φωτογραφία... μία ιστορία 17

Χριστίνας Κ. Λαμπράκου, Κωνσταντίνος Γ. Λαμπράκος 18

Ιωάννη Γ. Παρηγόρη, Το γεφύρι της Κουμουστάς 19

Μαρίας Πουλακάκου – Παπαστράτη, Από τις Η.Π.Α..... 20

Τάσου Δ. Βολτή, Το ψήσιμο, η κουτσομπόλα και το λυκοτσαρδό..... 21

Δημήτρη Θ. Κατσουλάκου, Θεατρικές παραστάσεις..... 22

Ιωάννη Γ. Παρηγόρη, Σύλλογος γονέων δημοτικού σχολείου Ξηροκαμπίου..... 23

Παναγιώτας Λαμπριανάκου – Βορβή, Δημοτικό Σχολείο Καμνίων..... 24

Θ.Σ.Κ., Π.Σ.Ρ., Δ.Π.Κ., Της αγοράς..... 24

Σταύρου Ε. Μανιάτη, Αθλητικά..... 25

Ντιάνας Θ. Τάρταρη, Στη Μέσα Μάνη 26

Ευαγγέλου Α. Κοκκορού, Σύμμικτα 26

Παναγιώτη Ηλ. Κομνηνού, In memoriam..... 27

Συνδρομές 28

Ηλίτσας Περλίγκα – Σταρόγιαννη, Πένθη – Λάμπρος Κ. Σακελλαριάδης (1916-2009)..... 29

Βιβής Ξ. Κωτσιοτοπούλου, Τα νέα μας 30

Εξώφυλλο: Ο Άγιος Κωνσταντίνος της Κουμουστάς (1966)

Θεοδώρου Σ. Κατσουλάκου

Βουλευτικές εκλογές το 1872 στο Ξηροκάμπι με ένα νεκρό και δύο τραυματίες

Πριν από πολλά χρόνια σε σχετική συζήτηση ο αείμνηστος Στράτης Κ. Σολωμός μου είχε ειπεί ότι σε βουλευτικές εκλογές είχε σκοτωθεί ένα παιδί από τ' Ανώγεια, έξω από το εκλογικό κέντρο, που ήταν τότε ο ναός της Αγίας Τριάδας¹. Αναζητώντας στοιχεία για την ευρύτερη περιοχή στα Γενικά Αρχεία του Κράτους έπεσε στην αντίληψή μου φάκελος σχετικός με το ως άνω θέμα: «Πρακτικά των τε πράξεων και αποφάσεων της Εφορευτικής Επιτροπής και των παρατηρήσεων των υποψηφίων ή των αντιπροσώπων εν τη βουλευτική εκλογή του δήμου Φάριδος της επαρχίας Λακεδαιμόνος 1872»². Υποψήφιοι βουλευτές τότε είχαν ανακηρυχθεί οι εξής: 1. Ιω. Βαλασόπουλος, 2. Αναστ. Βαλασόπουλος, 3. Νικητ. Βαρβιτσιώτης, 4. Δημητ. Δημητρακάκος, 5. Αναστ. Κορφιωτάκης, 6. Ιω. Κορφιωτάκης, 7. Νικολ. Β. Λεώπουλος, 8. Λεων. Μαυρομιχάλης, 9. Μελετ. Ρουσόπουλος και 10. Αριστ. Τζιβανόπουλος.

Η Εφορευτική Επιτροπή ανέλαβε το έργο της την 8^η προμεσημβρινή ώρα της 26 Φεβρουαρίου 1872. Εκλογικό κέντρο ήταν πράγματι ο ναός της Αγίας Τριάδος³. Στη συνέχεια έγινε έλεγχος και σφράγιση των καλπών. Το 1^ο πρακτικό υπογράφουν οι εξής:

Η Επιτροπή
Δ. Π. Χατζάκος
Ιω. Θεοφιλάκος
Γ. Μανδραπήλιας
Ιω. Πολίτης
Ευστρ. Αρμπούζης

Οι αντιπρόσωποι
Γ. Π. Κομνηνός
Ηλίας Σγουπάκος
Χ. Ν. Γάββαρης
Ανδρ. Φραγκής
Δ. Κυριακάκος
Π. Κομ(ν)ηνός
Κ. Λάσκαρης
Αναγν. Πουλακάκος⁴
.....
Λ. Ηλ. Λιακάκος

¹ Ο παλιός ναός βρισκόταν ανατολικά του σημερινού. Η Αγία Τράπεζα αυτού είναι σήμερα εικονοστάσι. Σχετική μαρτυρία αναφέρει: «Εγώ ο Παναγιώτης ιερέυς Κονίδης εθεμελίωσα την εκκλησία «Αγία Τριάς» κατά το έτος 1896 και έκαμα και τον αγιασμόν μετά του εκκλησιαστικού Γεωργίου Ηρ. Κυριακάκου», Θ. Κατσουλάκου, Μια σημαντική μαρτυρία για την εκκλησία της Αγίας Τριάδας Ξηροκαμπίου, Η Φάρις 24(1999) 12.

² Γ.Α.Κ. Φ. 26, Αρχείο Βουλής των Ελλήνων.

³ Βλ. Γεωργίας Θ. Τάρταρη, Η Αγία Τριάδα, Το Ξηροκάμπι 2(1966) 1 και 5. Οι κάτοικοι μετά την Επανάσταση μετέτρεψαν το υπάρχον τζαμί σε εκκλησία. Εκεί εκκλησιάζονταν ως το τέλος περίπου του 19^{ου} αι.

⁴ Υπογραφή δυσανάγνωστη.

Με το 2^ο πρακτικό η Επιτροπή εξέλεξε τον Ιωάννη Θ. Λιακάκο⁵ ως γραμματέα και διόρισε ως σφαιροδότες, εκτός των από την Νομαρχία αποσταλέντων, τους: Λύσανδρο Θεοφιλάκο, Θ. Ματθαίο και Δημ. Μενούτη.

Με το 3^ο πρακτικό η Επιτροπή σημειώνει την έναρξη της ψηφοφορίας.

Με το 4^ο πρακτικό η Επιτροπή, αφού είχε παρέλθει η 4^η απογευματινή και δεν υπήρχε κανείς για να ψηφίσει, έκλεισε το πρωτόκολλο και διέλυσε τη συνεδρίαση, αφού προηγουμένως «ετέθησαν τα κλείθρα». Ένα από κάθε κιβώτιο πήρε ο πρόεδρος Δ. Π. Χατζάκος και οι δύο αντιπρόσωποι Γεώργιος Π. Κομ(ν)ηνός και Δημήτριος Κυριακάκος. Μετά τούτο τα κιβώτια περιτυλίχτηκαν με ταινία και σφραγίστηκαν με ισπανικό κερί. Έξι σφραγίδες, δύο σε κάθε κιβώτιο, έθεσε με την αστυνομική ταυτότητα της Φάριδος ο Δ. Κυριακάκος. Το ίδιο επανέλαβαν και οι άλλοι αντιπρόσωποι, Α. Πουλακάκος με σφραγίδα που έφερε τις λέξεις: Γιώργη, Θανάση – 1731. Ο Χαρίλαος Ν. Γάββαρης έθεσε σε κάθε κιβώτιο μία που έφερε σώμα ανθρώπου. Ο Π. Ν. Κομ(ν)ηνός έθεσε δύο σε κάθε κιβώτιο που έφεραν τα στοιχεία Η. Κ. Τα κιβώτια έμειναν αμετακίνητα, ενώ η Επιτροπή δηλώνει ότι «θέλει μείνει εντός του ναού προς εξασφάλισιν και φύλαξιν των καλπών».

Με το 6^ο πρακτικό (27-2-1872) η Εφορευτική Επιτροπή απευθύνεται προς «τον Κύριον Αποσπασματάρχη» και τον παρακαλεί να τεθούν στη διάθεση της Επιτροπής πέντε στρατιώτες προς αποτροπή επεισοδίων λόγω της παρουσίας ενόπλων έξω από την εκκλησία.

Με το 7^ο πρακτικό (27-2-1872) κλείνονται και σφραγίζονται οι κάλπες.

Με το 8^ο πρακτικό (28-2-1872) αρχίζει η ψηφοφορία, αφού προηγουμένως ελέγχθηκαν οι κάλπες και βρέθηκαν άθικτες.

Με το 9^ο πρακτικό (28-2-1872) η «Εφορευτική Επιτροπή» απευθύνεται προς την «Επιτροπήν του δήμου Φελλίας» και ζητεί να επιτραπεί στον Παναγή Δ. Κουμουστιώτη⁶, αντιπρόσωπο, να ψηφίσει στο εκεί εκλογικό κέντρο.

⁵ Ο Ιωάννης Θ. Λιακάκος πρέπει να είναι γιος του πρώτου αιρετού δημάρχου της Φάριδος Θεοδοσίου Λιακάκου, βλ. Ε. Συκιάτη, Ο πύργος του Λιακάκου, Το Ξηροκάμπι 2(1966) 3 και 6. Γ. Π. Σολωμού, Θεοδόσιος Λιακάκος, Το Ξηροκάμπι 6 (1970)7. Σε επιστολή του Αντ. Κουμουστιώτη προς τον βουλευτή Γ. Π. Γιατράκο (24-4-1855), που υπάρχει στο Αρχείο Γιατράκου, αναφέρονται και τα εξής: «Σας πληροφορώ ότι οι εδικοί σου Λιακαίοι και [...] ο Γιάννης, ο οποίος είναι συγγενής σου, μας αποσκίρτησαν και ενώθησαν με τον Μούτουλαν. Ας' το, κόβουν και ράβουν τώρα, και έστω προς οδηγίαν σου». Α. Θ. Φωτοπούλου, Οι Γιατράκοι του 1821, Αθήνα 2001, τ.Β, σ. 270. Ανάμεσα στις οικογένειες Λιακάκου και Κουμουστιώτη υπήρχε έχθρα την οποία ακολούθησε βεντέτα, με έναν νεκρό από κάθε οικογένεια. Ένα φονικό είχε γίνει στο χάλασμα που υπήρχε απέναντι από το αρτοποιείο Ν. Γεωργόπουλου. Τα περί βεντέτας τα είχα ακούσει παλιότερα από τον Νικολάκη Δ. Κουμουστιώτη και τον Στράτη Κ. Σολωμό.

⁶ Ο Παναγής Δ. Κουμουστιώτης ήταν αδελφός του δημάρχου Α. Κουμουστιώτη. Σε επιστολή υπό ημερομηνία 16-5-1857 προς τον βουλευτή Γ. Π. Γιατράκο, ο δήμαρχος ζητεί να τοποθετηθεί ο αδελφός του αποθηκάριος στο δήμο Φάριδος και όχι στο δήμο Θεραπνών. Α. Θ. Φωτόπουλου, Οι Γιατράκοι, τ. Β, 270. Ο Γ. Γιατράκος είχε νυμφευθεί την Ελένη, κόρη του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη. Είχε εκλεγεί τρεις φορές βουλευτής Λακεδαιμόνος (1847, 1853 και 1856), Δ. Ι. Πλαγιάννη, Παναγιώτης Γιατράκος, Λακωνικά 6(1964)200.

Με το 10^ο πρακτικό (28-2-1872), αφού πέρασε η τεταγμένη ώρα, κλείνονται κατά τα συνήθη οι κάλπες.

Με το 11^ο πρακτικό γίνεται γνωστό ότι αναζητείται ο Δήμαρχος Φάριδος για να μεταβεί επί τόπου να βεβαιώσει την ταυτότητα κάποιου ψηφοφόρου.

Με το 12^ο πρακτικό (29-2-1872) δηλώνεται η έναρξη της ψηφοφορίας, αφού και πάλι διαπιστώθηκε «το αλύμαντον των επιτεθεισών επί των κιβωτίων σφραγίδων υπό των αντιπροσώπων».

Το υπ' αριθ. 13 πρακτικό παρατίθεται ως έχει⁷:

«Σήμερα την εικοστήν ενάτην 29 του μηνός Φεβρουαρίου 1872 ώραν δευτέραν μετά μεσημβρίας διεκόπη η εκλογή, διότι η φρουρούσα Στρατιωτική Αρχή ήλθε εις έριδας μετά του Γεωργίου Μηλιδώνη, ετεροδημότου. Ούτος επυροβόλησε κατά των στρατιωτών έξωθεν του προαυλίου του ναού. Διεκόπη εκλογή⁸. Έκλεισαν αι θύραι της εκκλησίας και πυροβολισμοί ακούονται και ήδη έξωθεν του ναού, ώστε η εκλογή διεκόπη».

Η Επιτροπή

Ο Πρόεδρος
Δ. Π. Χατζάκος

Ο Γραμματεύς
Ι. Θ. Λιακάκος

Τα μέλη
Γ. Μανδραπήλιας
Ηλίας Σωτηράκος
Ευστρ. Αρμπούζης
Ιω. Θεοφιλάκος

Οι αντιπρόσωποι
Π. Ν. Κομ(ν)ηνός
Γ. Θεοφιλάκος

.....
Ανδρ. Φραγκής

.....
.....⁹

Με το 14^ο πρακτικό (29-2-1872) η Εφορευτική Επιτροπή απευθύνεται: «Προς τον αποσπασματάρχη διαμένοντα ενταύθα» και τον ενημερώνει ότι «συνέβη ρήξις έξωθεν του ναού και εκείθεν συνέβησαν τραύματα θανατηφόρα και μετά τούτο ήρξαντο πυροβολισμοί εξ αμφοτέρων των μερών». Η εκλογή διακόπηκε. Η φρουρά κατέλαβε το προαύλιο του ναού και δεν επέτρεπε σε κανέναν να εξέλθει. Η Επιτροπή ζητεί παρέμβαση του αποσπασματάρχη για να μπορέσει να εξέλθει ασφαλής.

Με το 15^ο πρακτικό (29-2-1872) η Επιτροπή αναφέρεται στις συνθήκες που οδήγησαν στη δολοφονία του Δημ. Μενούτη καταγομένου από τα Ανώγεια. Την 3^η μεταμεσημβρινή, καθ' ον χρόνο η ψηφοφορία συνεχιζόταν, εισήλθαν στο ναό για να ψηφίσουν οι αδελφοί Αντώνιος Κουμουστιώτης¹⁰, δήμαρχος, και Νικόλαος

⁷ Του κειμένου έχουν αλλάξει η στίξη και η ορθογραφία.

⁸ Ο τηλεγραφικός τρόπος παράθεσης των γεγονότων δηλώνει ψυχική ταραχή.

⁹ Το πρακτικό δεν το υπογράφουν όλοι οι αντιπρόσωποι, γεγονός που μπορεί να δηλώνει κάποιου είδους ανοχή προς τα συμβαίνοντα. Κάποιων οι υπογραφές δεν αναγνωρίζονται.

¹⁰ Το 1866 οι: Αντώνιος Δ. Κουμουστιώτης, Γεράσιμος Δ. Κατσουλάκος, Ηλίας Π. Κοσσονάκος, Γιωργούνης Μαρινάκος, Ευάγγελος Μούτουλας, Λεωνίδας Μούτουλας, Γεώργιος Ξηροπόδης, Γεώργιος Ε. Σολωμός (Λέκκας) υπό τον λοχαγό Γεώργιο Π. Κοσσονάκο εντάχθηκαν στο εκστρατευτικό σώμα του Δημ. Πετροπουλάκη και

Κουμουστιώτης, δημαστυνόμος. Αφού ψήφισαν, εξήλθαν. Τους ακολούθησε και ο ψηφοδότης Δημήτριος Μενούτης. Όλοι μαζί κατευθύνθηκαν προς την αυλόθυρα και άρχισαν να συνομιλούν. Γύρω τους συγκεντρώθηκαν και άλλοι. Την ίδια στιγμή εξήλθε από το ναό και ο Παναγής Ι. Σολωμός και μετέβη στην παρακείμενη οικία του¹¹. Μετά από λίγο επανήλθε, ενώ στο προαύλιο του ναού¹² συγκεντρώνονταν πλήθη ενόπλων. Ξεχώριζαν, κατά τη μαρτυρία του πρακτικού, ο Γεώργιος Μηλιδόνης, δημότης Σπάρτης, φέροντας στα χέρια του πυροβόλο όπλο, Δημήτριος Τόμπρος, Δημήτριος Βιλανέας, Ηλίας Κουκουλωμένος ή Νικολόπουλος και Χαρίλαος Ταρβίρης (Δαρβίρης), κάτοικοι Ανωγείων. Όλοι αυτοί βγήκαν από το σπίτι του Παναγή Ι. Σολωμού, που βρισκόταν κοντά στην εκκλησία της Αγίας Τριάδας. Ο Π. Ι. Σολωμός ήταν πολιτικός αντίπαλος του Αντ. Κουμουστιώτη¹³. Οι ανωτέρω ένοπλοι ήταν «στιγματισμένης διαγωγής, ο μεν πρώτος διατελεί εις την φυλακήν επί φόνω, ο δε επί θανατηφόρω τραύματι, ο τρίτος εξεβλήθη του στρατού, ο τέταρτος είχε καταδικασθεί εις ισόβια δεσμά και εξήλθεν εις την μεταπολίτευσιν και ο πέμπτος διατελεί ως κατάδικος καταδικασθείς υπό του Κακουργοδικείου Τριπόλεως και εισέτι δεν έληξεν η ποινή του, απολυθείς ίνα υποστηρίξη του υπουργικού συνδυασμού». Αυτοί έδωσαν το σύνθημα της μάχης λέγοντας: τώρα, κερατάδες! Γρήγορα κατέλαβαν το παρακείμενο σχολείο¹⁴ και το καμπαναριό¹⁵ και άρχισαν να πυροβολούν κατά των «αδελφών Κουμουστιωταίων». Από τα πυρά των προσκείμενων στον Π. Ι. Σολωμό έπεσε νεκρός ο Δημήτριος Μενούτης, «το αθών πλάσμα, ο μάλλον ευγενικός νέος του Δήμου μας». Από τις σφαίρες τραυματίστηκε ο δήμαρχος Α. Δ. Κουμουστιώτης και ένας στρατιώτης. Εν τω μεταξύ ο επικεφαλής των στρατιωτών, Κούτζιος καλούμενος, και ένας δεκανέας ενίσχυναν τους δράστες («κακούργους») και διέτασσαν τους στρατιώτες να κτυπούν τους Κουμουστιωταίους. Απόδειξη τρανότατη, κατά το πρακτικό, αποτελεί ο αφοπλισμός του Γ. Μηλιδόνη, του πιο επικίνδунου ενόπλου, και

εξεστράτευσαν στην Κρήτη για να πάρουν μέρος στην επανάσταση των Κρητών (1866-1869). Δύο από τους παραπάνω, ο Γεώργιος Π. Κοσσονάκος και ο Γεώργιος Ε. Σολωμός έδωσαν τη ζωή τους για την ελευθερία της Κρήτης, Δ. Γ. Λάσκαρι, Το Ξηροκάμπι Λακεδαιμόνος, Αθήνα 2002, σσ. 75-78. Θ.Σ.Κατσουλάκου, Το Ξηροκάμπι στην Κρητική Επανάσταση, Το Ξηροκάμπι 4(1960) 1-2. Ν. Κουμουστιώτη, Αντώνιος Δ. Κουμουστιώτης, Η Φάρις 4(1980) 66.

¹¹ Η οικία ανήκει σήμερα στον Ξ. Κωτσιοτόπουλο.

¹² Ο ναός φαίνεται πως περιβαλλόταν από μανδρότοιχο. Ιδέαν περί αυτού μπορούμε να έχουμε από φωτογραφία μεταγενεστέρων χρόνων, Βλ. Η Φάρις 24 (1999)12.

¹³ Η αντιπαλότητα μεταξύ Α. Κουμουστιώτη και Π. Σολωμού είναι παλιά, Α. Θ. Φωτόπουλου, Οι Γιατράκοι, τ. Β, σσ. 270-271. Από επιστολή (17-10-1858) του Π. Δ. Κουμουστιώτη προς τον βουλευτή Γ. Π. Γιατράκο: «Κατά του Αντώνη ενεργείται ανάκρισις δια την συκοφαντίαν, την οποίαν έπλασαν εις τον ανακριτήν Παντελέον Βασιλείου, και όλοι οι μάρτυρες, ήτοι Μούτουλας, Κομηνός και Σολωμός, κατέθεσαν εναντίον του όλο ψέματα».

¹⁴ Πριν χτιστεί το σημερινό σχολείο (Γυμνάσιο-Λύκειο), ως διδακτήρια της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης χρησίμευσαν κάποια σπίτια του Ξηροκαμπίου (με ενοίκιο, φυσικά), όπως το μιχαλαίικο σπίτι, κοντά στο γιατριδαίικο πηγάδι, το σπίτι Βενιζέλου Καρκαμπάση, δυτικά του Γυμνασίου-Λυκείου κ.ά.

¹⁵ Το καμπαναριό ήταν στον μιναρέ τζαμιού που υπήρχε από την τουρκοκρατία, Γεωργίας Τάρταρη, Η Αγία Τριάδα, σ. 1.

όχι η σύλληψή του. Ελεύθερος ο Γ. Μηλιδόνης ανέβηκε στο καμπαναριό και συνέχισε να πυροβολεί με όπλο άλλου φυσικά. Ακόμη, «εις τους ανωτέρω κακούργους» έδωσαν άσυλο στο παρακείμενο σχολείο στο οποίο εστάθμευαν. Απειλήσαν δια της λόγχης την Εφορευτική Επιτροπή, επειδή κρατούσε τον Π. Ι. Σολωμό εντός του ναού για ασφάλειά της, όπως αναφέρεται στο πρακτικό, και την υποχρέωσαν να παραμείνει έγκλειστη επί τέσσερις ώρες. Ακολούθησαν αμοιβαίες κατηγορίες για τις αιτίες και τις συνθήκες κάτω από τις οποίες έλαβαν χώρα τα γεγονότα. Η πλευρά του Π. Ι. Σολωμού επέρριψε την ευθύνη στους Κουμουστιωταίους, ισχυριζόμενη μάλιστα ότι μετά τον πρώτον πυροβολισμό και τον φόνο του Μενούτη «ο δήμαρχος δια του πιστολίου του επυροβόλησε κατ' αυτών, ετραυματίσε τον στρατιώτη¹⁶ και ετραυματίσθη μόνος του επί της χειρός». Αντίθετα, η Επιτροπή θεώρησε τα ανωτέρω ψευδέστατα και κατηγορήσε ευθέως ως ηθικό αυτουργό τον Π.Ι. Σολωμό, ο οποίος κάλεσε τους δράστες στην παρακείμενη αποθήκη του¹⁷ και τους έδωσε εντολή να φονεύσουν τον δήμαρχο και τον αστυνόμο.

Το πρακτικό υπογράφεται από την πλειοψηφία της Επιτροπής των αντιπροσώπων και των ψηφοδοτών.

Η Επιτροπή

Δ. Π. Χατζάκος, πρόεδρος

Ηλίας Σωτηράκος

Γ. Μανδραπήλιας

Οι αντιπρόσωποι και ψηφοδοτές

Κ. Κωνσταντελάκος

Ανδρέας Φραγκής

Θεμιστοκλής Μα(τ)θαίος

Π. Ηλ. Γιαννακάκος

Λ. Λιακάκος

Π. Ν. Κομ(ν)ηνός

Ηρ. Κυριακάκος

¹⁶ Το 1870 ο βασιλιάς Γεώργιος Α΄ είχε απονεμίσει στον Αντώνιο Κουμουστιώτη τον «Αργυρούν Σταυρόν των Ιπποτών του Βασιλικού Τάγματος του Σωτήρος» για τη συμμετοχή του στη σύλληψη του ληστή Φιορέτου στο υποστατικό του Κοσσονάκου, δίπλα από το σημερινό ΚΕΕΜ, Δ. Γ. Λάσκαρι, Το Ξηροκάμπι, σ. 79. Φαίνεται ότι Α. Κουμουστιώτης επέδειξε ασυνήθη δραστηριότητα για την καταπολέμηση της ληστείας, ιδιαίτερα μετά τη ληστεία στο Δήλεσι (1870), που έγινε αφορμή να διασυρθεί διεθνώς η χώρα. Την προσπάθεια προς την κατεύθυνση αυτή αποδίδει το παρακάτω τραγούδι:

Βρε Λέκκα κουλοχέρα, βρε Λέκκα Λεκαντρή,
τι πάντεχες πώς είναι η Σκάλα ή Καυκί;
Βρε Λέκκα κουλοχέρα, Θαλάσση κερατά,
πάντεχες τ' είναι η Σκάλα κι η Βλαχοστεφανιά;
Εδώ είναι ο Κουμουστιώτης με το χρυσό σπαθί
που κάνει τους Μανιάτες και χέζουνε μαλλί!!

Ο Λέκκας ή Λεκκάκος καταγόταν από το Καυκί και ο Θαλάσσης, που το επώνυμό του ήταν Σπυριδάκος ή Γρηγοράκος ή Χρυσοληγόρης, από τα Τσικαλιά. Οι συνεργαζόμενοι ληστές και η ομάδα τους αποτελούσαν τρόμο για τα χωριά της εύφορης Λακεδαιμόνος. Τις επιδρομές τους πάντως κατάφερε ο Α. Κουμουστιώτης να αντιμετωπίσει με επιτυχία, Κ. Δ. Κάσση, Τραγούδια νότιας Πελοποννήσου, Εκδ. Ιχώρ, Αθήνα 1985, τ. Α, σ. 374. Βλ. και Κ. Κάσση, Μοιρολόγια της Μ. Μάνης, τ. Α, σ. 297 και Β, 194.

¹⁷ Η αποθήκη βρισκόταν εκεί που σήμερα υψώνεται το ξενοδοχείο ΤΑΛΕΤΟΝ, ιδιοκτησίας Δώρου Γ. Σολωμού, απογόνου του Π.Ι. Σολωμού.

Με το 16^ο πρακτικό (1-3-1872) η Εφορευτική Επιτροπή κηρύσσει περαιωμένη την εκλογική διαδικασία την δεκάτην προμεσημβρινήν ώραν, με το αιτιολογικό των «σημειουμένων ρήξεων» και της ως εκ τούτου απροθυμίας των δημοτών να προσέλθουν στην ψηφοφορία. Το πρακτικό υπογράφουν οι εξής¹⁸:

Ο Πρόεδρος
Δ. Π. Χατζάκος¹⁹

Τα μέλη
Ιω. Θεοφιλάκος
Γ. Μανδραπήλιας
Ευστρ. Αρμπούζης

Οι αντιπρόσωποι
Χ. Ν. Γάββαρης
Π. Γ. Κομνηνός
Ηλίας Σγουπάκος
.....
Π. Ιω. Σολωμός
Ο Γραμματεύς
Ι. Θ. Λιακάκος

Η χώρα τότε είχε 62 επαρχίες. Η Λακωνία εξέλεξε αρκετούς βουλευτές. Επαρχία Γυθείου: Λ. Πετροπουλάκης, Ζερβομπεάκος. Επαρχία Επιδαύρου Λιμηράς: Ν. Παπαμιχαλόπουλος²⁰, Ιωάννης Καπιτσίνης. Επαρχία Λακεδαιμόνος: Ιωάννης Βαλασόπουλος, Νικήτας Βαρβιτσιώτης, Α. Κορφιοτάκης, Δ. Τζιβανόπουλος. Επαρχία Οιτύλου: Αντώνιος Μαυρομιχάλης, Α. Καπετανάκης, Ιω. Κατσάκος, Δημ. Σαρόβας²¹.

Στις εκλογές ασκήθηκε ψυχολογική και σωματική βία. Αλλ' αυτό δεν ήταν κάτι σπάνιο ή πρωτόφαντο. «Εις τινος των επαρχιών επανελήφθη και εφέτος το αυτό φαινόμενον, όπερ και άλλοτε έλαβε χώραν, και όπερ μόνο αρκεί, όπως χαρακτηρίση

¹⁸ Δεν υπογράφουν όλα τα μέλη των επιτροπών λόγω διαφωνιών και πιθανώς φόβου λόγω των επεισοδίων.

¹⁹ Ο Δ. Π. Χατζάκος ήταν παλιότερα, όπως και ο δήμαρχος Αντ. Κουμουστιώτης, οπαδός του βουλευτή Γ. Π. Γιατράκου. Από επιστολές που σώζονται στο Αρχείο Γιατράκου συνάγεται ότι ο Δ. Π. Χατζάκος και ο Σ. Μενούτης υπήρξαν «συννοκιαστές». Η συνεργασία τους δεν υπήρξε οικονομικά αποδοτική. Και οι δύο διώχτηκαν ποινικά για οφειλή 1640 δρχ. στο Δημόσιο. Με επιστολές του (1854, 1855) ο Δ. Π. Χατζάκος ζητεί την παρέμβαση του Γ. Γιατράκου για να απαλλαγεί ο ίδιος και ο Σ. Μενούτης από την υποχρέωση καταβολής του χρέους, Α. Θ. Φωτόπουλου, Οι Γιατράκοι, Β, 269, 270, 272. Με άλλη επιστολή (9-1-1857), την οποία προσυπογράφει ο Δ. Π. Χατζάκος, ο Α. Κουμουστιώτης ενημερώνει τον Γ. Π. Γιατράκο: «Σοι λέγω ότι ταύτην την στιγμήν εσφαλίσθη η κάλπη και ελάβατε ψήφους 677, ήτοι όσοι εψηφοφόρησαν, τόσους και ελάβατε», Α. Θ. Φωτόπουλου, Οι Γιατράκοι, Β, 270.

²⁰ Ο Ν. Παπαμιχαλόπουλος ήταν υπουργός Οικονομικών, θέση που διατήρησε και στο νέο κυβερνητικό σχήμα.

²¹ Εφημ. Αιών, 6 Μαρτίου 1872, σ. 1. Επίσης, επαρχία Μεσσήνης: Αλεξ. Κουμουνδούρος. Επαρχία Μεσολογγίου: Χαρίλαος Τρικούπης, Επαμεινώνδας Δεληγιώργης. Επαρχία Ύδρας: Δημήτριος Βούλγαρης. Επαρχία Καλαβρύτων: Θ. Ζαΐμης, Αθαν. Πετιμεζάς, Αθ. Π. Πετιμεζάς, Γεώργιος Β. Πετιμεζάς, Σωτήριος Ν. Πετιμεζάς.

εκλογήν τινά ως νόθον και προϊόν παρανομίας. Ενιαχού φαίνονται λαβόντες οι υποψήφιοι μιας μερίδος πάσας τας ψήφους, οι δε της ετέρας ή τέσσαρας ή μηδεμίαν. Ούτω εις τον δήμον Χαιρωνείας της Λεβαδείας, έλαβον ο μεν επιτυχών Σπυρόπουλος ψήφους 594, ο δ' αποτυχών Α. Γεωργαντάς μήτε μίαν ψήφον. Το αυτό συνέβη εις τον δήμον Καλαβρύτων όπου ο Κ. Ζαΐμης και οι φίλοι του ούτε μίαν ψήφον»²² Μπροστά σ' αυτό το όργιο αυθαιρεσίας και παρανομίας ο φόνος του Δ. Μενούτη ήταν θέμα ανάξιο λόγου και σχολιασμού!

Η Βουλή του 1872 είχε δυνατότητες να μακροημερεύσει, διότι ο δικομματικός σχηματισμός Βούλγαρη-Κουμουνδούρου είχε μεγάλη κοινοβουλευτική πλειοψηφία. Ο βασιλιάς όμως Γεώργιος Α' κατάργησε την κυβέρνηση Βούλγαρη-Κουμουνδούρου²³ και ανέθεσε στον Επαμ. Δεληγιώργη τον σχηματισμό νέας κυβερνήσεως. Η νέα κυβέρνηση προκήρυξε νέες εκλογές για τις 27-30 Ιανουαρίου 1873.

Σήμερα τα πράγματα φαίνεται ότι έχουν αλλάξει. Ο φανατισμός που χαρακτήριζε τα πολιτικά ήθη τείνει να εκλείψει. Οι αφισσοκολλήσεις, που στο παρελθόν προκαλούσαν εντάσεις, τώρα αναλαμβάνονται εργολαβικά. Οι ίδιοι οικονομικοί μετανάστες κολλάνε αφίσες και φωτογραφίες υποψηφίων και των δύο κομμάτων. Οι πολίτες δεν δείχνουν το ενδιαφέρον που έδειχναν παλιά και συνήθως αποδέχονται το αποτέλεσμα ήρεμα.

²² Εφ. Αιών 6^{ης} Μαρτίου 1872.

²³ Δεν ίσχυε τότε (1872) η αρχή της δεδηλωμένης. Βάσει της δεδηλωμένης, που ίσχυσε αργότερα, ο βασιλιάς δεν μπορούσε να αναθέτει σ' οποιονδήποτε να σχηματίσει κυβέρνηση, αλλά στον αρχηγό εκείνον που αποδεδειγμένα διέθετε τη φανερή (δεδηλωμένη) πλειοψηφία στη Βουλή. Πρωτεργάτης της κοινοβουλευτικής αυτής εξέλιξης υπήρξε ο Χ. Τρικούπης.

Ποταμίτη Το γήπεδο της Ποταμιάς

Όλα τα χωριά είναι μοναδικά, έχουν τη δική τους ιστορία και διαθέτουν κάποια στοιχεία, τα οποία αποτελούν σημείο αναφοράς. Στο χωριό μου, την Ποταμιά, κατά την ταπεινή μου γνώμη, σημείο αναφοράς είναι τα πρώην Αλώνια, όπου τώρα βρίσκεται το γήπεδο ποδοσφαίρου.

Στο ανατολικό σημείο του χωριού και συγκεκριμένα στο δρόμο που οδηγεί στον κεντρικό δρόμο Σπάρτης-Γυθείου, κοντά στο εκκλησάκι του Αϊ-Λιά ήτανε τα Αλώνια. Ήτανε μια έκταση δέκα περίπου στρεμμάτων. Εκεί κάθε οικογένεια είχε το δικό της αλώνι. Το αλώνισμα γινόταν με τα άλογα. Μετά από χρόνια έκαναν την εμφάνισή τους οι αλωνιστικές μηχανές, οι οποίες εγκαταστάθηκαν στο ίδιο ακριβώς σημείο. Στα μέσα της δεκαετίας του '80 οι καλλιέργειες σταμάτησαν γιατί πλέον υπήρχε στο εμπόριο αφθονία σιτηρών. Έτσι, τα Αλώνια μείνανε στην ιστορία.

Τα παιδιά ακολουθούσαν τους γονείς τους για να τους βοηθούν στις εργασίες. Όταν τελείωνε ο θερισμός, γύρω στα τέλη Ιουλίου, τα παιδιά αρχίζανε να παίζουνε στα Αλώνια ποδόσφαιρο. Με προσωπική εργασία δημιούργησαν ένα ποδοσφαιρικό γήπεδο. Οι πρώτοι αγώνες έγιναν ανάμεσα σε παιδιά από το χωριό. Κάθε γειτονιά είχε την ομάδα της. Στη συνέχεια, άρχισαν να διεξάγονται φιλικά παιχνίδια με γειτονικά χωριά.

Το 1974 η ομάδα του χωριού, ο Αετός Ποταμιάς, έλαβε μέρος για πρώτη φορά επίσημα στο τοπικό πρωτάθλημα της Λακωνίας. Τα Αλώνια πήρανε τη μορφή πραγματικού γηπέδου. Τα δοκάρια ήτανε ξύλινα. Η διαγράμμιση έγινε με άσπρο χαλίκι, το οποίο μαζεύανε από τις άκρες των δρόμων από το χωριό προς τα Καμίνια και την Πολοβίτσα. Στη δεξιά πλευρά του ανατολικού τέρματος υπήρχαν κάποια κυπαρίσσια. Εκεί τοποθετούσαν ένα τραπέζι και μια καρέκλα. Αυτό ήτανε το γραφείο του διαιτητή. Στη δεξιά πλευρά του δυτικού τέρματος υπήρχαν κάποιες μουριές, στις οποίες είχανε καρφώσει πρόκες και να κρεμάνε τις φόρμες τους. Αυτά ήτανε τα αποδυτήρια. Πάγκοι δεν υπήρχανε. Οι αναπληρωματικοί παίχτες καθόντουσαν οκλαδόν στη νότια πλευρά του γηπέδου. Για περίφραξη δε γίνεται λόγος. Τέλος, οι φίλαθλοι καθόντουσαν στα βόρεια του γηπέδου, επάνω στο δρόμο που οδηγούσε στον Αϊ Λιά.

Το 1980 η ομάδα διαλύθηκε. Έτσι, στο γήπεδο γινόντουσαν κατά καιρούς μόνο φιλικά παιχνίδια. Το 1985 η ομάδα ξαναδημιουργήθηκε. Όμως οι νόμοι είχαν αλλάξει και το γήπεδο ήτανε ακατάλληλο για επίσημα παιχνίδια. Η ομάδα χρησιμοποιούσε για έδρα της το γήπεδο του Ξηροκαμπίου. Με ενέργειες της διοίκησης της ομάδας σε συνεργασία με την Κοινότητα, τη Νομαρχία και την ΕΠΣ Λακωνίας το γήπεδο ξανάγινε νόμιμο. Την άνοιξη του 1988 κατασκευάστηκαν αποδυτήρια, περίφραξη, πάγκοι, σιδερένια δοκάρια. Έτσι, η ομάδα ξαναγύρισε στη φυσική της έδρα και συμμετέχει συνεχώς στο πρωτάθλημα της Γ' κατηγορίας Λακωνίας.

Αυτή ήτανε η ιστορία του γηπέδου της Ποταμιάς, εκεί που για δεκαετίες οι νέοι του χωριού περνούσανε ατελείωτες ώρες παίζοντας ποδόσφαιρο. Για το τέλος θα ήθελα να σταθώ σε δύο απ' τους νέους που ξεκίνησαν να παίζουν ποδόσφαιρο στα Αλώνια στα μέσα της δεκαετίας του '70 και σταδιοδρόμησαν ως επαγγελματίες

ποδοσφαιριστές. Ο πρώτος είναι ο Γιώργος Π. Παπαδάκος, ο οποίος έπαιξε στις αρχές της δεκαετίας του '80 στον Πανιώνιο στην Α' Εθνική και στη συνέχεια στον Αιολικό Μυτιλήνης στη Β' Εθνική. Ο δεύτερος είναι ο Παναγιώτης Π. Ρέτζης, ο οποίος έπαιξε στα τέλη της δεκαετίας του '80 στη Σπάρτη στη Β' και Γ' Εθνική.

Σωτήρη Δ. Σωτηράκου

Από τα δημοτικά μας τραγούδια: οι αμανέδες

Θα αναφερθώ με δυο λόγια στη μουσική μας παράδοση. Με το πέρασμα του χρόνου έχει γίνει μεγάλη αλλαγή. Τα δημοτικά μας τραγούδια, που με αυτά διασκέδαζαν τόσες προηγούμενες γενιές, όλο και χάνονται στο πέρασμα του χρόνου. Οι νέοι σήμερα προτιμούν το λαϊκό τραγούδι ή το ξένο. Πολλά δημοτικά τραγούδια χάθηκαν τελείως, αλλά δεν υπάρχουν και κάποιοι να τα διδάξουν.

Τα δημοτικά τραγούδια είναι τα λεγόμενα συρτά, τσάμικα, κλέφτικα, αμανέδες και κάποια άλλα. Αμανέδες λέγονταν κυρίως, γιατί κάθε στίχος άρχιζε και τελείωνε με το αμάν, αμάν. Πέρα από τη μεγάλη μελωδία που είχαν, μας συγκινούσαν με τα ωραία λόγια τους, γιατί μιλούσαν απευθείας στην ψυχή μας. Θα αναφέρω μερικούς στίχους:

Σκέψου, καημένη μου καρδιά, τι θέλεις και γεννιέσαι
και μες στον κόσμο έρχεσαι να ζεις να τυραννιέσαι.

Τι να μου κάνει μια καρδιά, που θέλω να 'χω κι άλλη,
η μια να' είναι από σίδηρο κι η άλλη από ατσάλι.

Βαρέθηκα τα νιάτα μου και θέλω να τα πουλήσω,
θέλω να βρω 'να μερακλή, να μην τα χαραμίσω.

Όπου πονεί και δεν μπορεί το φάρμακο για να 'βρει
η μαύρη γης ειν' ο γιατρός κι εκεί θα ξανασάνει.

Τύχη σκληρή, για πάψε πια την άπονή σου γνώμη
και πες μου αν τελείωσα ή θα πονώ ακόμη.

Γουλιέλμου Μιούρ Ταξίδι στην Ελλάδα

*Το κείμενο που ακολουθεί γράφτηκε από τον Άγγλο Γουλιέλμο Μιούρ, ο οποίος επισκέφτηκε την πατρίδα μας το 1838. Το κείμενο έχει γραφτεί στα Ιταλικά και δημοσιεύτηκε στο περιοδικό *Annali de Instituto* 10 (1838). Στο παρόν τεύχος έχουν μεταφραστεί χωρία που αφορούν το γεφύρι του Ξηροκαμπίου (σελ. 140-141, 144-147 του πρωτοτύπου). Η μετάφραση έγινε ειδικά για την Φάριν από την καθηγήτρια της Ιταλικής Φιλολογίας Υπαπαντή Γ. Κούτρα, την οποία ευχαριστούμε θερμά.*

Το άλλο (μνημείο) είναι μία πέτρινη γέφυρα που διαγράφει μεγάλη καμάρα, χτισμένη σε πολύγωνα. Και είναι το πιο εκπληκτικό πράγμα, το γεγονός ότι έχει ανακαλυφθεί σε τούτο το μέρος, ανάμεσα σε αυτά τα σπουδαία μνημεία. Το συγκεκριμένο μνημείο-λείψανο μου το είχε υποδείξει ο δόκτωρ Ross, στην Αθήνα, που το είχε παρατηρήσει λίγα χρόνια νωρίτερα κάνοντας μια βόλτα στην περιοχή. Έχοντας λάβει πολύ γενικές πληροφορίες για την κατάσταση του μνημείου, μου ήταν πολύ δύσκολο να το ανακαλύψω. Γι' αυτό, λοιπόν, περιπλανήθηκα στην πεδιάδα παρατηρώντας τα ελάχιστα και άθλια τούρκικα γεφύρια που συναντούσα. Κάθε ποιμένας και κάθε χωρικός που ρωτούσα είχε κάτι το εκλεκτό να επιδείξει με ξεχωριστό τρόπο, που κατά τη γνώμη τους δε θα μπορούσε να είναι εκείνο που εμείς αναζητούσαμε. Τελικά, συνάντησα τυχαία κάποιον, που μου είπε ότι γνώριζε ένα γεφύρι, οι πέτρες του οποίου ήταν υπέρμετρα μεγάλες και, ταυτόχρονα, δεμένες μεταξύ τους χωρίς τσιμέντο, και με φώτισε επαρκώς για να πάω κατευθείαν εκεί όπου εγώ επιθυμούσα. Το αξιοσέβαστο μνημείο, επομένως, τοποθετείται σε ένα χωριό που ονομάζεται Ξηροκάμπι, σε απόσταση περίπου μισής ώρας (;) με τα πόδια από την πεδιάδα των Αμυκλών (σήμερα Σκλαβοχώρι) και περίπου τριών ωρών από τη Σπάρτη, στην πιο γραφική τοποθεσία που μπορεί κανείς να φανταστεί. Και ακριβώς εκεί όπου διασχίζει ένα χειμάρρο, ο οποίος είναι ένας από τους κύριους παραποτάμους του Ευρώτα, κατεβαίνει, από την κορυφή των πιο ψηλών βράχων του Ταυγέτου, στην πεδιάδα. Για την γενική εικόνα του γεφυριού αναφέρομαι στο σχέδιο που σας αποστέλλω (εικ.8). Το μεσόβαθρο του τόξου εκτείνεται στα 27 αγγλικά πόδια. Το πλάτος της αμαξιτής οδού από πάνω έρχεται στα έξι πόδια, το πλάτος της κάθε πλευράς των στηθαίων (που είναι μοντέρνα) είναι ένα και ένα τέταρτο και το συνολικό πλάτος της επιφάνειας του γεφυριού αγγίζει τα εννέα πόδια. Δεν ήταν δυνατό να πλησιάσω τόσο το γεφύρι ώστε να μπορέσω να πάρω τα μέτρα από κάποιο ογκώδη βράχο. Το σημείο ήταν απροσπέλαστο λόγω των κατολισθήσεων του εδάφους και των δυνατών τρεχούμενων υδάτων του χειμάρρου που είχαν φουσκώσει υπερβολικά εξαιτίας μιας υδάτινης λεκάνης που χτίστηκε προς όφελος ενός μύλου που βρισκόταν εκεί κοντά. Εντούτοις, πιο πλατιά μου φαινόταν τα βράχια από τα οποία ήταν φτιαγμένο το τόξο του γεφυριού, πολλά από τα οποία μπορεί να έχουν τέσσερα ή πέντε πόδια μήκος και από τρία έως τέσσερα πόδια ύψος, το ανώτερο. Δεν υπάρχει καμία απολύτως αμφιβολία ως προς το αρχαϊκό ύφος στη δουλειά των

Σπαρτιατών. Για να μην αναφερθώ στην τεχνοτροπία της κατασκευής. Η κατάσταση τούτου του γεφυριού είναι τέτοια που δεν υποκινεί την παραμικρή υποψία ότι είναι έργο της μακεδονικής ή της ρωμαϊκής περιόδου. Ανήκει σε μια πολύ μακρινή περίοδο της Ελλάδας που δεν μαρτυρά, για εκείνη την εποχή, μεγάλη ανάγκη για αλλαγή είτε εμπορική είτε στρατιωτική. Το θεμελιώδες, λοιπόν, τούτου του γεφυριού, μαζί με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά που θίξαμε παραπάνω, μου φαίνεται πως οδηγούν στην παραδεκτή και πέραν πάσης αμφιβολίας άποψη ότι το γεφύρι χρησιμοποιείτο από τους Έλληνες κατά τη διάρκεια μιας πολύ μακρινής περιόδου.

Βέβαια, αυτή μου η άποψη στηρίζεται και σε μια άλλη βάση. Αναφέρομαι σε κάποια συμπεράσματα που προέκυψαν από τις μοναδικές κυματοειδείς γλυφές τού θησαυρού-μνήμα στις Μινύες του Ορχομενού, στον οποίο αναφέρθηκα πρωτύτερα. Το μοναδικό απομεινάρι αυτού του μνημείου, όπως ήδη γνωρίζετε, είναι εκείνο το υπερμέγεθες επιστήλιο από πεντελικό μάρμαρο, με τις δύο παραστάδες που το στηρίζουν. Αυτό το μνημείο-λείψανο είναι άριστα διατηρημένο και βρίσκεται στην ίδια ακριβώς θέση που βρισκόταν όταν το μνημείο ήταν ακέραιο. Ο Leake, μετρώντας και περιγράφοντας την ίδια πόρτα, κατέληξε, για λόγους πολύ συναφείς με τους δικούς μου, στην ίδια γνώμη που είχα και εγώ διαμορφώσει σχετικά με τον χαρακτήρα και την προέλευση του έργου. Αυτό, όμως, δεν μπορούσα, να το συνειδητοποιήσω πριν βεβαιωθώ απολύτως για τα συμπεράσματά μου. Ωστόσο, είναι αλήθεια ότι η συμφωνία της γνώμης μου με αυτήν του μεγάλου και ανταγωνιστικού κριτή, όπως ο Leake, ενισχύει πολύ την πεποίθησή μου. Παρ'όλ'αυτά, ένα από τα κυριότερα σημεία που καθόρισε το αξίωμά μου δε φαίνεται να έχει παρατηρηθεί από τον ίδιο. Κι αν αναφερθώ στην ιδιαίτερη μορφή του προαναφερθέντος επιστηλίου, το οποίο, ανάλογο με εκείνο του όμοιου κτίσματος των Μυκηνών με τα κυρτά τμήματα που είχε στο εσωτερικό μέρος, ερχόταν σε αρμονία με την αρχιτεκτονική της καμάρας. Κι αυτό, γιατί είχε και εξακολουθεί να έχει δύο καμπύλες προς το εσωτερικό του. Η μία από τις δύο κατά μήκος του επιστηλίου ακολουθούσε την κυκλική πορεία του οικοδομήματος. Η άλλη ακολουθούσε την κλίση της καμάρας. Η ανάπτυξη των γραμμών αυτών είχε υπολογιστεί από τον Leake. Για την ανάπτυξη αυτή υπήρχε προφανώς ένας συγκεκριμένος κανόνας που να αποδίδει τόσο την αρχαία περίμετρο του μνημείου, όσο την τεχνοτροπία της καμάρας. [...]

Ας επανέλθω τώρα στο θέμα του γεφυριού στο Ξηροκάμπι, η ύπαρξη του οποίου υποδεικνύει αρκετές σημαντικές πληροφορίες για κάποιο άλλο κομμάτι, άξιο εκτιμήσεως και όχι λιγότερο σημαντικό, για τον ελληνικό πολιτισμό. Είναι κοινά αποδεκτό ότι οι Έλληνες μεταξύ των σημαντικών προόδων που είχαν σημειώσει στον κλάδο των θετικών επιστημών και των καλών τεχνών, ήταν επίσης και πολύ μακριά από κάποιες άλλες που στις μέρες μας θεωρούνται οι πιο εξέχουσες τέχνες. Και εννοώ τις πρακτικές τέχνες που ωφελούν την ζωή στην πόλη και στην οικία και σχετίζονται με την κατασκευή δρόμων, γεφυρών κλπ. Και είναι πιο εύκολο να το πιστέψουμε αυτό αν λάβουμε υπ'όψιν την ιδιαίτερη ευκολία της θαλάσσιας μεταφοράς, τα ορεινά τοπία, τη συγκεκριμένη πολιτική της υποδιαίρεσης των κρατών και τις ποικίλες δυσκολίες για δημιουργία μεγάλων έργων σε διεθνές επίπεδο, πέραν του ιδιαίτερου πλεονεκτήματος που είχαν μερικά από τα διάφορα διηρημένα κράτη να εμποδίζουν αντί να βοηθούν την επικοινωνία μεταξύ των πλησιέστερων κρατών. Παρ'όλ'αυτά,

θεωρώ ότι υπάρχουν επαρκείς αποδείξεις για να παραδεχτούμε ότι ακόμη και ένας τέτοιος κλάδος της εσωτερικής οικονομίας είχε αγγίξει, σε σχέση με τα δεδομένα εκείνης της εποχής, έναν τέτοιο βαθμό τελειότητας πολύ υψηλότερο από όσο, γενικά, μπορεί κανείς να υποθέσει. Η αφετηρία της πορείας για τελειοποίηση, τοποθετείται σε πολύ μακρινές εποχές.

Καταρχήν, είναι αξιοσημείωτο το γεγονός ότι δεν υπήρχε κανένας ταξιδιώτης που να μην είχε παρατηρήσει ότι σε κάθε γωνιά της Ελλάδας και ειδικά στην Πελοπόννησο, συχνά ακόμη και στα πιο απόμερα και λιγότερο προσιτά περάσματα των βουνών, υπήρχαν εμφανή ίχνη από τροχιές ή αυλακιές από το πέρασμα των τροχών. Και με τον όρο τροχιές μη νομίζετε ότι εγώ εννοώ εκείνα τα ανοίγματα στην τραχιά επιφάνεια των δρόμων που χρησιμοποιούσαν επί μακρόν για τη διέλευσή τους τα κάρα και που συνηθίζεται να τους ονομάζουμε αγροτικούς δρόμους, αλλά εννοώ εκείνες τις αυλακιές που έχουν σκαφτεί στα βράχια για να βοηθήσουν ακριβώς στη διέλευση των τροχών. Μερικές από τις αυλακιές έχουν κατασκευαστεί ακολουθώντας την ίδια αρχή με εκείνη της κατασκευής των δικών μας σιδηροδρομικών γραμμών. Είναι αυλακιές σε διάφορα μέρη που διατηρούνται ακόμα σε άριστη κατάσταση και που τώρα εκείνοι που ασχολούνται με τέτοιου είδους σπουδές μπορούν να αναγνωρίσουν σε αυτές τη μέθοδο που εφάρμοζαν, γενικά, οι Έλληνες για την κατασκευή δρόμων σε δύσβατους και βαλτώδεις τόπους. Επίσης, έχουμε ιστορικές τεκμηριώσεις που τείνουν να δείχνουν ότι η Ελλάδα διασχιζόταν από όλες τις κατευθύνσεις από δρόμους, από τους οποίους διάβαιναν κάρα και αυτό συνέβαινε από τους πολύ μακρινούς καιρούς, τους καιρούς των παραμυθιών. Και πράγματι, πώς θα μπορούσαν οι πολυάριθμες άμαξες, που σε ορισμένες περιόδους συνέρρεαν από κάθε γωνιά του κράτους με αφορμή τούς μεγάλους εθνικούς αθλητικούς αγώνες, να φτάνουν στον προκαθορισμένο τόπο; Σχετικά με αυτό, οι αποδείξεις είναι ακόμα πιο ισχυρές στις ηρωικές περιόδους από όσο στις ιστορικές περιόδους. Η παράδοση της γενικής χρήσης των αμαξών τόσο στα ταξίδια όσο και στον πόλεμο, με εξαίρεση τα άλογα με σέλα, δεν μπορεί να μη μας κάνει να σκεφτούμε το πόσο όλα αυτά εξαρτιόντουσαν από μία τέτοια ανάγκη, υποβάλλοντας μετά σε όλους το ίδιο πράγμα. Και είναι επίσης σημαντικά, πάνω σε αυτό το θέμα, ακόμη και μερικά ιδιαίτερου χαρακτήρα παραμύθια. Για παράδειγμα, πόσο παροιμιώδης είναι η ιστορία του Λαΐου που, καθώς ταξίδευε στην άμαξά του για να συμβουλευτεί το μαντείο των Δελφών, συναντήθηκε με τον Οιδίποδα ο οποίος εν συνεχεία τον σκότωσε στην Σχιστή οδό, πράγμα το οποίο θα μπορούσε κάλλιστα να είχε αποφευχθεί αν υπήρχε ένας δρόμος βατός σε άμαξες ανάμεσα στη Θήβα και στο ιερό; Έργο το οποίο, αν θα μπορούσε να πραγματοποιηθεί θα απαιτούσε πολλά έτη εργασιών και εξόδων ακόμα και στις μέρες μας. Για μία περαιτέρω απόδειξη, εκείνος ο τεράστιος όγκος του προαναφερθέντος επιστηλίου που υπολογίστηκε ότι ζύγιζε πολλές χιλιάδες λίβρες, δεν θα μπορούσε ποτέ να μεταφερθεί από τα πεντελικά λατομεία δίχως την ύπαρξη όμοιων δρόμων. Αναρίθμητες παρόμοιες τεκμηριώσεις θα μπορούσαν να προστεθούν, αλλά εγώ θα περιοριστώ σε μία μόνο που αναφέρεται με πιο άμεσο τρόπο στην ιστορία του γεφυριού μου.

Ο Όμηρος, περιγράφοντας το ταξίδι του Τηλέμαχου στη Σπάρτη, λέει ότι αυτός πήγαινε σε εκείνη την πόλη από την Πύλο πάνω σε μία άμαξα με δύο άλογα κι

ότι την πρώτη νύχτα σταμάτησε στις Φαρές, στη σημερινή Καλαμάτα, στον κόλπο της Μεσσηνίας και την δεύτερη διέμεινε στον Μενέλαο. Τώρα, αν αυτό το ταξίδι είχε λάβει χώρα ή αν ο Τηλέμαχος είναι υπαρκτό πρόσωπο, είναι κάτι που δεν έχει καμία σημασία για τους δικούς μας σκοπούς. Εκείνο που έχει σημασία να κρατήσουμε είναι το γεγονός ότι ο Όμηρος δεν ήταν από εκείνους τους ποιητές που, ακόμη και στις ιστορίες του, μπορούσε να παριστάνει ότι ένας ήρωας πραγματοποιεί μία δύσκολη πορεία μέσα από τα καλύτερα, γνωστά και πολυσύχναστα σημεία της Ελλάδας. Βέβαια, οι πολλές γνώσεις που είχε ο ίδιος γύρω από τη γεωγραφία της γενέτειράς του, θα τον απάλλασσαν από οποιοδήποτε ακούσιο λάθος. Το ταξίδι από την Πύλο στις Φαρές δεν συναντά δυσκολίες, σε αντίθεση με εκείνο από τις Φαρές στη Σπάρτη που είναι πολύ κοπιαστικό και επικίνδυνο εξαιτίας του περάσματος από τις τρομερές κορυφές του Ταΰγέτου. Εγώ είχα έναν ξεχωριστό λόγο να εξετάσω άμεσα και σε βάθος την υπόθεση, την πρώτη ημέρα που έφτασα στη Σπάρτη, όπου ψάχνοντας να φτιάξω ένα πλάνο για τη συνέχεια του ταξιδιού μου, προσπαθούσα να καταλάβω αν ήταν δυνατό να διασχίσει κανείς τον Ταΰγετο ανάμεσα στην Καλαμάτα και τη Μεσσήνη, δίχως να ακολουθήσει την πορεία του Ευρώτα. Ο λόγος οφείλεται, εν μέρει, στην επιθυμία μου να εξερευνώ τους έρημους τόπους του πιο θαυμάσιου από τα βουνά της Ελλάδος, έτσι όπως είναι οι Άλλεις της Βέρνης στην Ελβετία, και του οποίου η πιο ψηλή κορφή δεσπόζει στον σπαρτιατικό κάμπο για να ανυψωθεί, ξαφνικά, σε άνισους σωρούς από βράχια και να καταλήξει στις εκτυφλωτικά κατάλευκες κορυφές, εν μέρει, για την επιθυμία να γνωρίσω προσωπικά τους Μανιάτες των οποίων, όπως ξέρετε, εκείνη η κορφή, που ονομάζεται, κοινώς, το βουνό της Μάνης είναι ο απόρθητος τόπος τους. Βρήκα ότι ο δρόμος που ενώνει τη Σπάρτη με την Καλαμάτα ήταν σε ευθεία γραμμή μεταξύ των δύο πόλεων: η απόσταση υπολογίζεται σε 14 ώρες περπάτημα. Έμαθα, επίσης, ότι εκείνη την εποχή του χρόνου ο δρόμος ήταν μετά δυσκολίας βατός από αυτούς που ταξίδευαν με τα πόδια, γι' αυτό θα έκανα περίπου δύο ημέρες, χωρίς να λάβω υπ' όψιν τον κίνδυνο να αποκλειστώ εξαιτίας του χιονιού. Όμως ο λιγοστός χρόνος που είχα στη διάθεσή μου δεν μου επέτρεπε να πειραματιστώ και έτσι εγκατέλειψα αυτή μου την πρόθεση.

Και έπειτα, υπήρχε ακόμη και η δυσκολία να διατηρήσουμε το καλό όνομα του Ομήρου, αφού, σχετικά με όσα μου είχαν αναφερθεί, εκείνη η πορεία έπρεπε να είχε πολύ σοβαρά εμπόδια και να είναι αδύνατο να τη διασχίσει ένας ηρωικός μηχανικός διαθέτοντας όλη του τη μαεστρία του, πόσο μάλλον ο οποιοσδήποτε. Όμως, ξανακοιτώντας κατά μήκος την οροσειρά προς τα νότια, όπως υποδείκνυε μία ακριβής τοπογραφία που είχα μαζί μου, ανακάλυψα ότι σε κάποιο σημείο το βουνό χαμήλωνε και εκεί μου φαινόταν ότι ήταν δυνατό να υπάρχει ένα πέρασμα που θα μπορούσε να περιλαμβάνει μία αμαξιτή οδό. Σ' αυτό το σημείο ανακάλυψα ένα χωριό που ονομαζόταν Κουμουστά. Η φαντασία μου με έκανε να υποθέσω ότι ο Τηλέμαχος θα μπορούσε να είχε περάσει ακριβώς από εκεί. Έχοντας αυτό κατά νου, την επόμενη ημέρα μελέτησα το γεφύρι και ερευνώντας πείστηκα ότι το πέρασμά του αντιπροσώπευε την αρχή μιας πορείας που πραγματοποιούσε μια πιο πλατειά διαδρομή αλλά κατά μήκος ενός δρόμου λιγότερο απότομου για τα άλογα, που διέσχισε τα βουνά στο ύψος της Καλαμάτας ή των Φαρών και οδηγούσε απευθείας στο χωριό Κουμουστά. Επειδή το γεφύρι, εξαιτίας των διαστάσεών του, είναι

προφανώς κατασκευασμένο για τη διέλευση των κάρων, δεν υφίσταται καμία αμφιβολία ότι αυτός θα ήταν ο μοναδικός δρόμος από τον οποίο ο Όμηρος έκανε τον Τηλέμαχο να περάσει. Πράγματι, δεν θα ήξερα να βρω τον παραμικρό λόγο για να αρνηθώ ότι ο ίδιος ο Όμηρος ή ακόμα και ο Τηλέμαχος (δεδομένου ότι γνωρίζετε πως κρίνω ότι η Οδύσσεια αποτελεί μία βάση πληροφοριών πολύ πιο ευρεία από αυτή που θεωρείτε εσείς) δεν θα μπορούσαν να μην έχουν περάσει από αυτό το σημείο. Στην κατασκευή του έργου τίποτα δεν απέχει, αντιθέτως, τα πάντα συνδέονται με μία τόσο μακρινή αρχαιότητα. Σε ό,τι αφορά τη δομή σε πολυγωνικούς λίθους δεν υπάρχει ουδεμία ένσταση, αφού, τόσο οι κείμενες πέτρες όσο και εκείνες που είναι τοποθετημένες στην ασίδα είναι όμοιες σε μέγεθος και σε διαστάσεις με εκείνες του θόλου, του επονομαζόμενου θησαυρού των Μυκηνών, που θεωρείται, παγκοσμίως, ένα έργο μυθικής αρχαιότητας. Το κτίσμα, που άντεξε και διατηρήθηκε σε άριστη κατάσταση όλα αυτά τα 2000 έτη εγκατάλειψης και υπέστη βαρβαρότητες, μπορεί να υπήρχε και κατά τη διάρκεια των περασμένων 800 χρόνων ευδαιμονίας. Η πραγματική απόσταση από την Καλαμάτα στη Σπάρτη από αυτόν εδώ τον δρόμο, σύμφωνα με τα όσα μου έχουν αναφερθεί, είναι, στην πραγματικότητα, γύρω στις 20 ώρες περπάτημα και όχι λιγότερο από 50 μίλια. Η απόσταση αυτή διανύεται με ευκολία χάρη στη δύναμη ενός εκλεκτού ζεύγους αλόγων από τους στάβλους του Νέστορα.

Από τη Σπάρτη επισκέφτηκα τα ερείπια της Μεσσήνης, μετά το ναό της Φιγαλείας και τις Βάσσες, επομένως μέσα σε δύο ημέρες στην Ολυμπία και από εκεί στην Πάτρα, από όπου επέστρεψα εδώ κλπ.

Βαγγέλη Μ. Τσαπόγα

Εκεί κάτω στον Αϊ Βασίλη

Αυτό τον καιρό πολύς λόγος γίνεται για τον χώρο γύρω από την εκκλησία του Αϊ Βασίλη, δίπλα στο δρόμο Σπάρτης-Γυθείου. Έχουν βρεθεί, λένε, πινακίδες με επιγραφές, πράγμα που δείχνει ότι πρόκειται για ανάκτορα κάποιου βασιλιά. Θα προσθέσω όσα έχω ακούσει από τους παλιούς κι όσα εγώ είδα στις μέρες μου.

Η εκκλησία ήταν περιτριγυρισμένη από τοίχο. Στην εποχή του Όθωνα ήταν εκεί μοναστήρι, το οποίο φρόντιζε μια καλογριά, Γερβασία τη λέγανε. Τα οστά της πρέπει να βρίσκονται μέσα στην εκκλησία.

Στον δυτικό τοίχο της εκκλησίας φαίνονται κλεισμένες δύο πόρτες. Η μία, λέγανε οι παλιοί, οδηγούσε με υπόγεια στοά στον Άμπουλα και η άλλη στη Βασιλόβρυση. Η Βασιλόβρυση ήταν χτιστή με καμάρα και το νερό έβγαινε με κορύτα άσπρη από τον τοίχο. Από κει έπαιρνε νερό η βασιλοπούλα και λουζόταν, γι' αυτό την είπαν Βασιλόβρυση.

Στην πόρτα της νότιας πλευράς της εκκλησίας ξεχώριζε παλιότερα ένα μάρμαρο με αρχαία επιγραφή. Το πήραμε είδηση αργά, γιατί στη θέση του είχε μπει ένα άλλο,

άσπρο όμως και διαφορετικό. Ανησυχήσαμε, το είπαμε δεξιά αριστερά και τελικά μάθαμε ότι είχαν βγάλει υπάλληλοι της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας, να μη χαθεί κι αυτό, όπως τόσα άλλα. Το είχαν μεταφέρει σε ασφαλή χώρο.

Πριν από πέντε-έξι χρόνια πήγαμε στην εκκλησία και είδαμε σκαψίματα απ' έξω από τη μάντρα. Ποιοι είχαν σκάψει, τι γύρευαν εκεί; Είπαν κάποιοι ότι αναζητούσαν αρχαία και κάποιοι άλλοι θησαυρό θαμμένο από τα χρόνια της Κατοχής.

Τη Δευτέρα του Θωμά, 27 Απριλίου, θα μιλήσουν ειδικοί στην Αθήνα γι' αυτά που βρέθηκαν γύρω από τον Αϊ Βασίλη. Να ιδούμε τι θα πουν.

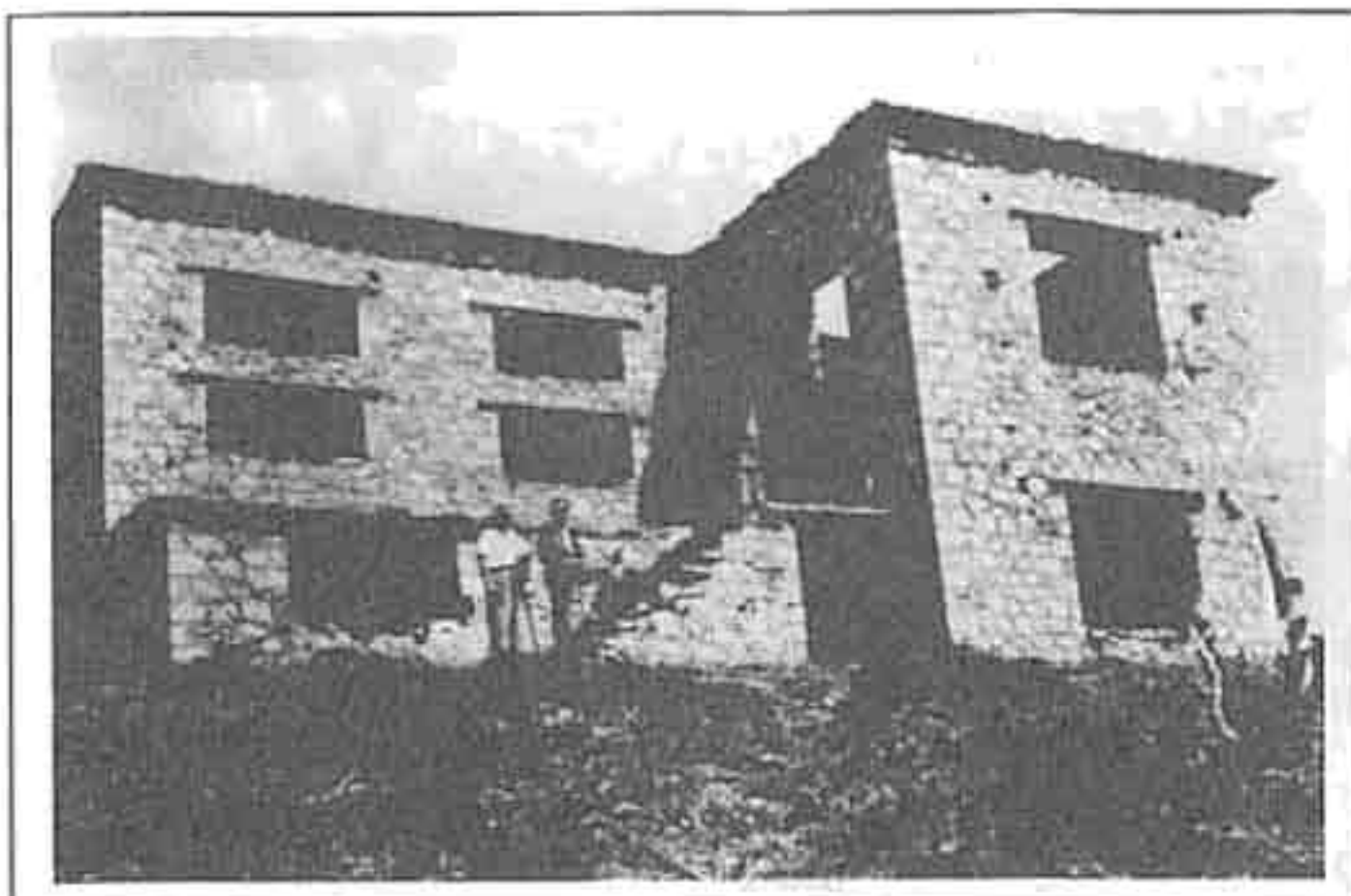
Μίμη Σ. Κουμουτσίδα

Μία φωτογραφία... μία ιστορία

Το πρώτο καταφύγιο του ΕΟΣ Σπάρτης στη Βαρβάρα, όπως δεν το έχουν δει πολλοί από μας, δηλαδή οι σημερινοί πενηντάρηδες και οι νεότεροί μας. Ήταν χτισμένο εκατό περίπου μέτρα νότια από το σημερινό, διώροφο και στην κατασκευή του είχαν δουλέψει πολλοί συντοπίτες μας, μεταφέροντας πέτρες και άλλα υλικά με τα μουλάρια. Το καταφύγιο κάηκε στις μέρες του εμφυλίου πολέμου.

Στη φωτογραφία μας, που είναι τραβηγμένη γύρω στο 1950, βλέπουμε την πρώτη επίσκεψη από τον τότε πρόεδρο του ανασυσταθέντος συλλόγου Κωνσταντίνο Ιατρού, για να διαπιστωθεί αν ήταν δυνατή η επισκευή του καταφυγίου.

Σήμερα, όσοι επισκεπτόμαστε τον Ταΰγετο ξέρουμε τη θέση αυτή σαν «το Παλιό καταφύγιο» από τα χαλάσματα που πάνω τους φυτρώνουν πεύκα και κέδροι, δείχνοντάς μας τη δύναμη φύσης.

Χριστίνας Κ. Λαμπράκου
Κωνσταντίνος Γ. Λαμπράκος

Ο Κωνσταντίνος Λαμπράκος γεννήθηκε στους Γοράνους το 1914. Ήταν το δωδέκατο παιδί της υπερπολύτεκτης οικογένειας, από τα δεκατέσσερα παιδιά του Γεωργίου και της Βασιλικής Λαμπράκου, το γένος Παλαστράτη.

Τελείωσε το σχολαρχείο στο Ξηροκάμπι. Ο πατέρας του έπαιζε βιολί, καθώς και ο παππούς του και ο προπάππος του. Από μικρός έδειξε το ενδιαφέρον του και την αγάπη του για την μουσική. Για τον λόγο αυτό κατέβαζε κρυφά το βιολί του πατέρα του από ψηλά που ήταν κρεμασμένο και, όταν αυτός απουσίαζε στα κτήματα, προσπαθούσε εντελώς μόνος του με υπομονή και επιμονή να βγάλει μελωδία, όπως και το κατόρθωσε. Κάποια μέρα που επέστρεψε νωρίτερα ο πατέρας του στο σπίτι έκπληκτος άκουσε τον μικρό Κωνσταντίνο να παίζει βιολί και από την συγκίνησή του δεν τον μάλωσε, αλλά αντίθετα τον ενθάρρυνε να συνεχίσει. Έτσι αυτοδίδακτος συνέχιζε να παίζει και να ενθουσιάζει τους πάντες.

Αργότερα, σε ηλικία 17 ετών και για πρώτη φορά αντικατέστησε τελεία τον πατέρα του λόγω ασθένειας σε ένα γάμο στην Τάραψα. Στα 19 του χρόνια ορυσάνεψε από πατέρα και εργαζόταν σαν αμπελουργός (είχε τα καλύτερα αμπέλια στο χωριό, στην τοποθεσία Αθρουμπίνα), ενώ, παράλληλα, διατηρούσε μια μικρή οικογενειακή ταβέρνα «το μαγαζάκι». Ψυχαγωγούσε τους ντόπιους πελάτες του, καθώς και εκείνους που έρχονταν από άλλα γειτονικά χωριά να τον ακούσουν, παίζοντας μαντολίνο και βιολί. Άρχισαν συστηματικά να τον καλούν σε διάφορες κοινωνικές εκδηλώσεις (Γάμους, Αρραβώνες, Βαφτίσια και Πανηγύρια). Μάλιστα έμεινε στη μνήμη μας ως «το βιολί του Λαμπράκου», δείχνοντας έτσι ότι ήταν μεγάλο ταλέντο, μεγάλος μουσικός, μεγάλος δεξιότηχης του βιολιού. Δεν κουραζόσουν να τον ακούς. Εντυπωσίαζε με τον τρόπο και την ευαισθησία που έπαιζε το αγαπημένο του βιολί.

Το 1940 υπηρέτησε στην Τρίπολη ως βοηθός νοσοκόμος πλάι στον εξάιρετο στρατιωτικό γιατρό Δημήτριο Σακελλαριάδη. Κοντά του έμαθε πολλά για τις πρώτες βοήθειες, απαραίτητα για τα μετέπειτα δύσκολα χρόνια στο απομακρυσμένο χωριό του. Από τις εμπειρίες και τις γνώσεις που απέκτησε στο στρατό βοήθησε και έσωσε πολλούς συγχωριανούς του, κάνοντας ενέσεις και παρέχοντας τις πρώτες βοήθειες αφιλοκερδώς. Ήταν άνθρωπος ευσεβής, φιλήσυχος, πράος, ευαίσθητος και πολύ εξυπηρετικός.

Το 1949 παντρεύτηκε την ενάρετη και όμορφη κόρη του Ηλία Παναγάκου, την Ουρανία. Απέκτησαν δύο κόρες την Βασιλική και την Χριστίνα. Η Χριστίνα ακολούθησε τα βήματα του πατέρα της, καθώς και των παππούδων της. Σπούδασε κλασική μουσική και είναι αριστούχος μουσικός του Εθνικού Ωδείου Αθηνών στο ακορντεόν. Διδάσκει με επιτυχία ακορντεόν, κιθάρα και αρμόνιο στη Σπάρτη. Από τη μεγάλη του κόρη τη Βασιλική ευτύχησε να δει δύο εγγόνια, τον Νεκτάριο και την Σταυρούλα. Ο εγγονός του Νεκτάριος σπούδασε και αυτός μουσική, αποκτώντας αρκετά πτυχία μουσικής.

Μετά από ολιγοήμερη ασθένεια έφυγε από κοντά μας για τους ουρανούς, στις 14 Σεπτεμβρίου 2001, ημέρα μεγάλης γιορτής της Ορθοδοξίας. Σίγησε, έμεινε βουβό. σταμάτησε, δεν ακούγεται πια το βιολί του Λαμπράκου. Έμεινε όμως στη θύμησή μας χαραγμένη, ζωντανή και αθάνατη η μελωδία του βιολιού του. Την ίδια μέρα και ώρα έγινε και η ταφή του μεγάλου μουσικού και λαϊκού τραγουδιστή Στέλιου Καζαντζίδα.

Ας μείνει η μνήμη του αλησμόνητος.

Ιωάννη Γ. Παρηγόρη

Το γεφύρι της Κουμουστάς

Η ιδέα αυτή τη φορά ήταν του Πανάγου Φραγκή. Περνούσε συχνά με τους ορειβάτες και το έβλεπε πληγωμένο από την προπέρσινη κατεβασιά. Το νερό είχε περάσει από πάνω και το είχε διαβρώσει επικίνδυνα. Κυριακή 12 Οκτωβρίου 2008 με αρκετή ζέστη. Μαζευτήκαμε πάλι, εγώ, ο Αντώνης Δουκόγιαννης, ο Κώστας Κονίδης με τους δύο εργάτες του, ο Πανάγος Φραγκής. Τα χρήματα για τους εργάτες και τα υλικά τα πλήρωσε ο Πολιτιστικός Σύλλογος Ξηροκαμπίου. Σταματήσαμε μετά την Κουμουστά στο δρόμο επάνω και κατηφορίσαμε στο μονοπάτι για να βρούμε τη Ρασίνα. Κουβαλήσαμε στην πλάτη μας τα υλικά, άμμο και τσιμέντο. Δύσκολα αυτή τη φορά, βαριά. Ο Ζουλάκος άρχισε να χτίζει με τη λάσπη που του έφτιαχναν οι εργάτες του, εμείς κουβαλούσαμε πέτρες από το μονοπάτι και την όχθη του ποταμιού. Σε λίγο ήρθε ο Παναγιώτης ο Μανδραπήλιας και πήρε και αυτός το μυστήρι να βοηθήσει. Το γεφύρι ξανάρχισε να παίρνει την αρχική του μορφή, στέρεο πια. Παρά το γεγονός ότι η ζέστη ήταν αρκετή στον κάμπο, έχει να βρέξει τόσο καιρό, το νερό ήταν λιγοστό, η Ρασίνα σε εκείνο το σημείο ήταν γεμάτη νερό. Πιο κάτω χανόταν, εμπλουτίζοντας με πολύτιμο νερό τις γεωτρήσεις μας. Το γεφύρι μέχρι το μεσημέρι έγινε πάλι στέρεο, αποκτώντας σχεδόν την αρχική του μορφή. Δεν έχει κάποια

ιδιαίτερη αρχιτεκτονική σχεδίαση και ομορφιά. Φτιαγμένο από πέτρες που πήρανε από το ποτάμι και τη χαράδρα, φαίνεται να ήταν ένα απαραίτητο μέσο επικοινωνίας της Γόλας με την Κουμουστά και τους γύρω οικισμούς. Χωρίς φτιασιδία, απλό, ασφαλές, βοηθούσε να περάσεις απέναντι σε ένα σημείο που το ποτάμι έχει όλο το χρόνο νερό. Τώρα το χρησιμοποιούμε μόνο για βόλτα, αφού συνδέει το μονοπάτι για να βγεις από την Κουμουστά στη Γόλα. Το γλιτώσαμε μάλλον. Δεν το αφήσαμε να πεθάνει. Μείνανε κάποιες λεπτομέρειες, περισσότερο αισθητικές, αλλά είχε φτάσει μεσημέρι και είχαμε κουραστεί. Θα ξανάρθουμε.

Μαρίας Πουλακάκου – Παπαστράτη
Από τις Η.Π.Α.

Ευλικρινά μου edώσατε ψυχική ικανοποίηση με τη δημοσίευση του γράμματός μου. Σας εύχομαι καλή χρονιά. Τη ζωή μου την έχω μοιράσει σε τρία κράτη και πολλές φορές λέγω:

Αλλοίμονο στον άνθρωπο που έχει δύο πατρίδες
και τρισαλλοίμονο σε με που έχω τρεις πατρίδες.

Η αληθινή και αθάνατη πατρίδα, που μένει μέσα στην ψυχή μου, είναι η γενέτειρα πατρίδα. Στην ελληνική κοινότητα του Wyckoff της Νέας Ιερσέης προσφέρθηκα να διδάξω την ελληνική γλώσσα, για να διατηρηθεί ο ελληνισμός. Το 2002 ήρθα στο Ξηροκάμπι με τον γιο μου και το 2003 ήρθα με την κόρη μου και τα δυο μου εγγόνια. Επισκεφθήκαμε το πατρικό μου σπίτι, που τώρα ανήκει σε κάποιο παιδί της Ζαχάρως Κονίδη. Μετά επήγαμε στο σχολείο, εκεί που έμαθα τα πρώτα μου γράμματα. Τους εξήγησα, ο παππούς Δημήτριος Πουλακάκος μαζί με τον Γεώργιο Παπαδημητρίου (Λαγάρη), του Στράτη τον πατέρα, και άλλοι Ξηροκαμπίτες έκαψαν το καμίνι, στο Ανάκωλο, επί σαράντα ημερόνυχτα για να βγει το ασβέστι και να κτίσουν το σχολείο αυτό, και όλοι οι κάτοικοι του χωριού προσέφεραν την προσωπική τους εργασία. Είναι το καλλίτερο σχολείο σε όλα τα περίχωρα, με μεγάλα παράθυρα, φωτεινό και ηλιόλουστο. Μετά επήγαμε στην δεξαμενή, είδαμε το θέατρο που έχει γίνει τα τελευταία χρόνια, ανεβήκαμε επάνω στο δρόμο που πάει στην Κουμουστά. Η θέα του Ξηροκαμπίου ήταν θαυμάσια, τα σπίτια βυθισμένα στην πρασινάδα της ελιάς και της πορτοκαλιάς και δίπλα η βαθειά ρεματιά της Ρασίνας.

Καθήσαμε τρεις ημέρες στο χωριό και στο τέλος τα εγγόνια μου δεν ήθελαν να φύγουν από το Ξηροκάμπι. Πέρασαν πολύ ωραία στο χωριό της γιαγιάς κι έχουν ωραίες αναμνήσεις. Το Ξηροκάμπι έχει προοδεύσει με Δημαρχείο, Γυμνάσιο, θέατρο, γήπεδο κ.α. Δεν εξαρτάται πια από την Σπάρτη και τούτο οφείλεται σε σας και στην προοδευτική σας διοίκηση.

Το ψήσιμο, η κουτσομπόλα και το λυκοτσαρδό

Ήταν ξεχωριστός άνθρωπος ο μπάρμπα Γιάννης. Σβέλτος, στυλάτος, άψογος στην εμφάνισή του, ιδίως όταν έβγαινε στην πλατάνα της πλατείας. Μπροστά από την εποχή του – είχε κάνει και ένα διάστημα στην Αμερική – με το χαρακτηριστικό γιλέκο και την καδένα, τα προσεγμένα παπούτσια, αλλά κι εκείνο το αργό και σταθερό του περπάτημα. Πέραν όμως κάθε άλλου, τον διέκρινε μια σπάνια ψυχραιμία που συνδυαζόταν μ' εκείνο το χαρακτηριστικό καυστικό του πνεύμα, που τσάκιζε κόκκαλα!

Απ' τα τόσα, θα θυμηθώ τρία χαρακτηριστικά περιστατικά, που, όταν τα άκουσα από τους μεγάλους να τα διηγούνται, με εντυπωσίασαν – παιδί ως ήμουν τότε – και τα συγκράτησα στη μνήμη μου.

Δείγμα κι αυτά του δηκτικού χιούμορ που διέθετε, καθώς ο σχολιασμός της καθημερινότητας του χωριού έδινε την ευκαιρία σ' αυτόν να δράσει. Και δεν ήσαν λίγα τα περιστατικά που έδιναν τέτοια αφορμή, τον παλιό εκείνο καιρό! Στόχος του συνήθως οι... γυναίκες και ειδικότερα εκείνες που δεν κρατούσαν κλειστό το στόμα, με μια συνήθεια διαρκείας για σχόλια. Δεν τις άφηνε σε χλωρό κλαρί! Μια λοιπόν απ' αυτές, αυταρχική και ως εκ τούτου καταπιεστική για τον δόλιο τον άντρα της – σωστή μέγαιρα –, κάπως είχε μαλακώσει στα προχωρημένα χρόνια του πρόσκαιρου τούτου βίου της. Μα την απασχολούσε μια μεταφυσική ανησυχία και συνέδεε την σκέψη της εκείνη με την άλλη ζωή! Σε μια συνάντησή της στη μέση της δημοσιάς με τον μπάρμπα Γιάννη, σταμάτησε απότομα και πιάνοντάς του το χέρι, ρώτησε μελιστάλαχτα: «Δε μου λες, εσύ που είσαι πολύξερος, θα είμαι μαζί με τον Γιώργη μου (τον άντρα της) και στην άλλη ζωή;» Την κοίταξε εκείνος αγριεμένος τάχα, από πάνω ως κάτω, και, γνωρίζοντας το τι τραβούσε ο δόλιος ο άντρας της, την κάρφωσε αφήνοντάς την σύξυλη στη μέση του δρόμου: «Τι λες, μωρή κακούργα! Δε φτάνει που τον έψησες τον μαύρο σ' αυτήν τη ζωή, θέλεις να τον ψήσεις και στην άλλη;»

Μιαν άλλη – γνωστή κουτσομπόλα και φαρμακόγλωσσα – που δεν άφηνε λόγο να πέσει κάτω και είχε τη συνήθεια να τα προφτάνει όλα όσα άκουγε στις άλλες γυναίκες, πάντα πασπαλισμένα με αρκετό... αλατοπίπερο, την βρήκε κάπου απόμερα σ' ένα κηπάκι. Την πλησίασε και... σοβαρός – σοβαρός της είπε: «Σκύψε να σου πω ένα μυστικό, αλλά μη το πεις σε κανέναν...». Άλλο που δεν περίμενε εκείνη. Και καθώς σκύβει, την αρπάζει ο μπάρμπα Γιάννης με τα δόντια από τ' αυτί! Έσκουζε, τσίριζε εκείνη από τον πόνο και τον φόβο της μέχρι που την άφησε και με ύφος επιτιμητού την αποσβόλωσε: «Έτσι θέλεις εσύ, μωρή κακούργα, για να μάθεις να προφτάνεις τα μυστικά στους άλλους...!»

Κάποτε πάλι, του παραπονέθηκε ένας ταλαίπωρος συγχωριανός μας, εξιστορώντας του το τι τραβούσε από τη γυναίκα του, μια ξερακιανή – πετσί και κόκκαλο – πρώτο μπόι. Και ο οσιομάρτυρας ρώτησε τον μπάρμπα Γιάννη: «Γιάννη μου, τι πρέπει να κάνω για να γλιτώσω από τα μαρτύρια που τραβάω; Μια ζωή πνίγομαι...» Και η απάντηση: «Σώπα, καημένε, μην της δίνεις σημασία. Κάθεσαι τώρα και σκας μ' αυτό το... λυκοτσαρδό!»

Δημήτρη Θ. Κατσουλάκου
Θεατρικές παραστάσεις

Η συνδημότης μας Κατερίνα Διακουμοπούλου – Ζαραμπούκα (η μητέρα της, το γένος Γιατράκου, είναι από την Άρνα) είναι θεατρολόγος, με προπτυχιακές και μεταπτυχιακές σπουδές στο Τμήμα Θεατρικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Αθηνών. Το 2007 ανακηρύχθηκε Διδάκτορας του Παντείου Πανεπιστημίου με Διατριβή για το Θέατρο του Ελληνισμού στη Νέα Υόρκη. Διδάσκει Θεατρολογία και Ορθοφωνία στο Τμήμα Μουσικής Επιστήμης και Τέχνης στο Πανεπιστήμιο Μακεδονίας. Το 2007 βραβεύθηκε με το Γ΄ Κρατικό Βραβείο Πρωτοεμφανιζόμενου Θεατρικού Συγγραφέα από το Υπουργείο Πολιτισμού και το 2008 από την UNESCO για το θεατρικό της έργο.

Από το Δεκέμβριο του 2008 έως το Φεβρουάριο του 2009 το Θέατρο «Φούρνος» στα Εξάρχεια παρουσίασε τα βραβευμένα μονόπρακτα της «Έως την πύλη του Φόρου» και «Το μήλο της Χιονάτης», σε σκηνοθεσία της Κάτιας Βήχα.

Στο πρώτο μονόπρακτο «Έως την πύλη του Φόρου» δύο άντρες, ένας Έλληνας, ο Γιώργης, οικονομικά κατεστραμμένος πρώην γαιοκτήμονας και έμπορος σταφίδας, και ένας Αλγερινός, ο Ζαν-Μπατίστ, πρώην δούλος σε αμπέλια της Νότιας Γαλλίας, συναντιούνται στο λιμάνι της Πάτρας με σκοπό να ταξιδεύσουν στην Αμερική. Επιβιβάζονται στο καράβι, σ' ένα ταξίδι αναζήτησης της μοίρας τους. Η μοίρα όμως θα τους συναντήσει πολύ γρηγορότερα από το αναμενόμενο, αφού και οι δύο δεν θα καταλήξουν στον αρχικό τους προορισμό...αλλά στο βυθό του ωκεανού. Εκεί θα ανατρέξουν σε στιγμές τις ζωής τους και συμφιλωμένοι με την αναπότρεπτη μοίρα τους θα απογυμνωθούν από τις συμβάσεις της εγκόσμιας ζωής, του «φαίνεσθαι».

Στο δεύτερο μονόπρακτο «Το μήλο της Χιονάτης» τρεις πάμπλουτοι επιφανείς πολίτες του δυτικού κόσμου ετοιμάζονται για το πρώτο διαστημικό ταξίδι, για το οποίο έχουν πληρώσει αμύθητα ποσά με αντάλλαγμα τη φήμη και τη δόξα, αλλά και τα υλικά οφέλη που απορρέουν από αυτές. Διατυμπανίζοντας την ανωτερότητά τους, την οικολογική τους συνείδηση και την κοινωνική τους ευαισθησία, προοδευτικά θα ξεγυμνώσουν την αλαζονεία, την ματαιοδοξία και την αδιαφορία τους για να καταλήξουν στο τέλος θύματα του βδελυρού κόσμου που οι ίδιοι έχουν πλάσει και υπηρετήσει.

Το θέατρο σε κάθε παράσταση ήταν ασφυκτικά γεμάτο. Η προσέλευση του κόσμου ξεπέρασε κάθε προσδοκία. Γι' αυτό το λόγο, ενώ σύμφωνα με τον αρχικό σχεδιασμό οι παραστάσεις θα τέλειωναν στα μέσα Ιανουαρίου, οι συντελεστές του έργου βρέθηκαν στην ευχάριστη θέση να τις παρατείνουν μέχρι το τέλος Φεβρουαρίου. Το έργο είλκυσε και το ενδιαφέρον των ειδικών, οι οποίοι δημοσίευσαν κριτικές με θετικά σχόλια στον ημερήσιο τύπο και το διαδίκτυο.

Σύλλογος γονέων δημοτικού σχολείου Ξηροκαμπίου

Εκλογές: Την 26η Νοεμβρίου 2008 στο πνευματικό κέντρο της Αγ. Τριάδος στο Ξηροκάμπι διεξήχθησαν οι εκλογές του συλλόγου μας. Μετά την καταμέτρηση των ψήφων και, αφού συγκροτήθηκε σε σώμα το Δ.Σ. του συλλόγου μας, η σύνθεσή του διαμορφώθηκε ως εξής:

- α. Παρηγόρης Ιωάννης, πρόεδρος
- β. Καραμπούλα Άννα, γραμματέας
- γ. Σμυρνιός Γεώργιος, ταμίας
- δ. Χριστακάκου Ντίνα, μέλος
- ε. Χρυσικού Βασιλική, μέλος
- στ. Αθανασάκου Σταυρούλα, μέλος
- ζ. Δούσμανη Παναγιώτα, μέλος

Δραστηριότητες: Συνεχίζει για 3ο χρόνο να λειτουργεί το χορευτικό τμήμα του συλλόγου μας. Λειτουργούν 3 τμήματα με 55 παιδιά του δημοτικού σχολείου, τα οποία διδάσκονται παραδοσιακούς χορούς. Αυτό που έχει μεγάλη αξία είναι η ανταπόκριση από παιδιά των πρώτων τάξεων του δημοτικού και του νηπίου θα έλεγα. Έτσι δημιουργείται μια δεξαμενή μικρών χορευτών που, πιστεύω, θα συμβάλει ιδιαίτερα τα επόμενα χρόνια στη διαμόρφωση μιας ισχυρής πολιτιστικής ταυτότητας στον τόπο μας. Ήδη από φέτος προγραμματίζουμε τη συμμετοχή των παιδιών σε πολιτιστικές εκδηλώσεις στο δήμο μας αλλά και έξω από αυτόν (γιορτή του κάστανου στην Άρνα, γιορτή της ελιάς στη Σελλασία, πολιτιστικό καλοκαίρι στο Ξηροκάμπι).

Έχει συγκροτηθεί και λειτουργεί θεατρικό παιχνίδι με συντονίστρια και εμπυχώτρια την κα Στέλλα Ρούση, νηπιαγωγό και ηθοποιό με ιδιαίτερη θεατρική παιδεία. Αποτέλεσμα της προσπάθειας θα είναι ένα μικρό θεατρικό στο τέλος του σχολικού έτους με τα παιδιά μας.

Η χορωδία συνεχίζει για δεύτερη χρονιά. Το καλοκαίρι έχει προγραμματισθεί η συμμετοχή των παιδιών μας στη συναυλία-αφιέρωμα στο Μάνο Χατζηδάκη.

Οι καιρικές συνθήκες δεν μας επέτρεψαν να αρχίσουμε τα μαθήματα τένις. Θα αρχίσουν στις αρχές Μαΐου.

Τις Αλόκριες, σε συνεργασία με το εκπαιδευτικό προσωπικό, διοργανώσαμε γλέντι στο προαύλιο του σχολείου μας. Ψήσαμε σουβλάκια, τα παιδιά έπαιζαν με τον ξυλοπόδαρο, χόρεψαν παραδοσιακούς χορούς, πέταξαν αερόστατα που είχαν φτιάξει τις προηγούμενες μέρες στο σχολείο τους. Αρχίζουμε από φέτος να περνάμε την παράδοση του αερόστατου στα παιδιά μας. Με την ένταξη μαθημάτων κατασκευής αερόστατου στο πρόγραμμα του σχολείου μας, διδάξαμε στα παιδιά μας πώς κατασκευάζεται το αερόστατο.

Παναγιώτας Λαμπριανάκου – Βορβή
Δημοτικό Σχολείο Καμινίων

Παλιό σχολειό μου πέτρινο, σχολειό μου αγαπημένο.
στέκεις στην άκρη του χωριού, βουβό και ξεχασμένο.

Σαν τα πουλιά μάς μάζευες μέσα στην αγκαλιά σου·
σε πόσες έμαθες γενιές τα πρώτα γράμματά τους!

Στην αγκαλιά σου έμαθα μικράκι να διαβάζω,
γεωγραφία, φυσική, πράξεις να λογαριάζω.

Κάθε πρωί με προσευχή ξεκίναγε η μέρα,
τον Εθνικό τον Ύμνο μας, έπαρση της σημαίας.

Οι δάσκαλοι ήταν αυστηροί, πάντα κρατούσαν βέργα,
μα στα διαλείμματα φωνές, τρελά παιχνίδια, γέλια.

Ο σχολικός ο κήπος μας – κήπος του παραδείσου –
γεμάτος άνθη και φυτά, στόλιζε την αυλή σου.

Τώρα με άδειες αίθουσες και πόρτες σφραλισμένες,
αναπολείς μονάχο σου μέρες ευτυχισμένες.

Και καρτερείς να έρχονται οι χωριανοί κι οι φίλοι,
κάθε Αύγουστο στις είκοσι τρεις
που στην αυλή σου γίνεται του χωριού το πανηγύρι.

Της αγοράς

Το γεγονός που αναφέρουμε συνέβη πριν από πολλά χρόνια στο δρόμο Ξηροκαμπίου – Καμινίων, κοντά στο παλιό γήπεδο. Μόλις είχε τελειώσει ποδοσφαιρική συνάντηση του τοπικού Απόλλωνα με κάποια άλλη ομάδα του νομού. Ο Απόλλωνας είχε χάσει. Εκείνα μάλιστα τα χρόνια τον είχε πάρει ο κατήφορος. Όλο έχανε. Ο Χρήστος Λ. Λιντζέρης, δραστήριος πωλητής κηπευτικών, γνωστός για την αγάπη του προς τον Απόλλωνα, κατευθυνόταν προς το σπίτι του στα Κατσουλαίικα, μονολογώντας. Ένας συγχωριανός του τον σταμάτησε και τον ρώτησε γιατί διαμαρτύρεται. Κι εκείνος συνέχισε απτόητος: Ου να χαθούνε. Παλιοξεροκαμπίτες, ούλο χάνουνε. Θα βάλω το άλογο να το καματέψω το γήπεδο για να μην ξαναπαίξουνε. Πάλι με φαρμακώσαν σήμερα. Τέσσερα – μηδέν. Ου να χαθούνε...

Θ. Σ. Κ.

Την εποχή που τα αυτοκίνητα ήταν σπάνια, κάθε επικοινωνία με τον έξω κόσμο γινόταν με τα ζώα. Έτσι κι εγώ πήρα το γαϊδούρι μου και κίνησα από τους Γοράνους για το Ξηροκάμπι. Από τον παλιό δρόμο φυσικά για να κερδίσω χρόνο. Έφτασα στο Ξηροκάμπι και κατευθύνθηκα προς τον παλιό μύλο (εκεί που είναι το supermarket του Πλαϊνού), κοντά στο γεφύρι της Ρασίνας. Εκεί ήταν μπηγμένοι κάτι πάσσαλοι κι είπα μέσα μου κάπου θα βρω να το δέσω. Για κακή μου τύχη οι πάσσαλοι ήταν κατειλημμένοι από άλλα δεμένα ζώα, πολλά ζώα τότε. Ζήτησα αλλού ελεύθερο χώρο και τον βρήκα στου Μαρινάκου το πηγάδι, δίπλα από το χτήμα του Χρ. Καψάλη. Προς μεγάλη μου χαρά, βρήκα μια μεγάλη λυγιά ελεύθερη. Εκεί έδεσα το γαϊδούρι. Ξεκρέμασα το σακκούλι, το πήρα στον ώμο μου και χαρούμενος για την καλή θέση προχώρησα για το Ξηροκάμπι να κάνω τις δουλειές μου.

Σήμερα πάω με το αυτοκίνητο στην πλατεία, το παρκάρω, αν βρω θέση, δίπλα από το τραπεζάκι που πίνω καφέ και, αν μου πει κάποιος πως εμποδίζω την κυκλοφορία, είμαι έτοιμος να τον βρίσω. Ρε πώς άλλαξαν οι καιροί!

Π. Σ. Ρ.

Ξηροκαμπίτης, μακαρίτης τώρα, που η παρουσία του γινόταν αισθητή στην αγορά, βρέθηκε κάποτε με φίλους στο εξωτερικό. Στο εστιατόριο παρήγγειλαν όλοι το φαγητό τους. Αυτός στη συνέχεια θέλησε ντοματοσαλάτα. Ο διερμηνέας έλειψε για μια στιγμή. Ανέλαβε ο ίδιος να δώσει την παραγγελία, με την ίδια ευκολία που παράγγελλε τότε ό,τι ήθελε στου Στράτη Παπαδημητρίου. Το γκαρσόνι δεν έπαιρνε χαμπάρι για την ντοματοσαλάτα. Στο τέλος, ο δικός μας Ξηροκαμπίτης του τα΄πε στην καθαρεύουσα συλλαβιστά, συνοδεύοντας μάλιστα τα λόγια του με σχετικές κινήσεις των χεριών: ΔΟ - ΜΑ- ΤΑ ΣΑ- ΛΑ- ΤΑ. Και το γκαρσόνι επί τέλους κατάλαβε...

Δ. Π. Κ.

Σταύρου Ε. Μανιάτη
Αθλητικά

Η ποδοσφαιρική χρονιά πλησιάζει στο τέλος της. Ο Απόλλων Ξηροκαμπίου, έπειτα από σκληρή προσπάθεια, βρίσκεται μία ανάσα πριν από το στόχο του. Στους εναπομείναντες τρεις αγώνες του πρωταθλήματος χρειάζεται μια νίκη για ν' αναδειχθεί και μαθηματικά πρωταθλητής Β' κατηγορίας. Παρακάτω παραθέτουμε τα τελευταία τέσσερα επιτυχημένα αποτελέσματα της ομάδας και τους σκόρερ των τερμάτων.

8/3/2009 Καρυάτης – Απόλλων Ξηροκαμπίου 0 – 2, (Μανιάτης Σ., Αρνιώτης Γ.)

14/3/2009 Απόλλων Ξηροκαμπίου – Κοκκινόραχη 2 – 0, (Ατσαβές Π.)

22/3/2009 Κεραυνός Αγ. Αναργύρων – Απόλλων Ξηροκαμπίου 1 – 4, (Αλεξάκης Α., Μανιάτης Σ., Αρνιώτης Γ., Κουρούπας Σ.)

29/3/2009 Απόλλων Ξηροκαμπίου – Λογγανικός 2 – 1, (Καλονάκης Γ., Αλεξάκης Α.)

Ντιάννας Θ. Τάρταρη
Στη Μέσα Μάνη

Στη Μέσα Μάνη στην κείθε μεριά,
όπου η πέτρα σκοντάφτει στην πέτρα
ο ιδρώς και το δάκρυ καντήλια κεριά
κι εσύ τους καημούς αναμέτρα.

Αναπιάνει η γη τον ιδρώτα
τον ζυμώνει στην πέτρινη σκάφη
στον καθρέφτη της λίμνης αιώνες
σταλαχτίτες αγάλματα πλάθει.

Στη Μέσα Μάνη, στην άκρη της γης,
όπου σμίγει ο ουρανός με το κύμα
που της τρώει τα σπλάχνα θαρρείς
η ιστορία περνά με αργόσυρτο βήμα.

Μεσ' τη Μάνη στις τόσες σπηλιές
κάπου θάβρεις την πύλη του Άδη.
άνοιξέ την να βγουν οι ψυχές
να γεμίσει με φως το σκοτάδι.

Εκεί στη Μάνη, οι άνθρωποι τ' ακούς
τους καημούς τους υψώνουνε πύργους
κι αν γυρίσεις χιλιάδες λαούς
στην ψυχή σαν αυτούς θάβρεις λίγους.

Σύμμικτα

Έβρεξε φέτος πολύ. Χρόνια είχαμε να δούμε τόσα νερά. Κι ο Ταΰγετος φορτωμένος χιόνια, που έπεσαν νωρίς. Κι έτσι δεν έλειωσαν. Οι πηγές τρέχουν πολύ νερό, ακόμη κι αυτές που είχαν από χρόνια στερέψει. Στα βαρκά δεν μπορείς να πατήσεις, βουλιάζεις. Προπολεμικός χειμώνας, έτσι τον χαρακτήρισε ο θυμόσοφος Μινέλης Π. Κονίδης.

Ευάγγελος Α. Κοκκορός

Παναγιώτη Ηλ. Κομνηνού
In memoriam

Ο συγχωριανός μας, ο επιστήμονας και κυρίως ο ξεχωριστός άνθρωπος, ο Μάκης Ιατρίδης ή κατά το αρχαιοπρεπές πραγματικό όνομά του ο Εύνομος Ιατρίδης, είχε τιμήσει τον ομιλούντα με την φιλία του, με την αξιοπρέπειά του, την ακεραιότητά του και τη σύνεσή του. Αλλά δεν ήταν μόνο ο ομιλών που είχε τιμηθεί. Ο Εύνομος, όπως όλοι οι ξεχωριστοί άνθρωποι, με μόνη την παρουσία του ακτινοβολούσε φιλική και ανθρώπινη προδιάθεση, σεβασμό και σεμνότητα προς τους πάντες χωρίς διάκριση. Απ' όπου και αν πέρασε, μπήκε στις καρδιές όλων όσων είχαν το προνόμιο να τον γνωρίσουν έστω και για λίγο.

Την ύστατη αυτή στιγμή με το σκεπασμένο εντός της ξύλινης λάρνακος από λουλούδια σεπτό σκήνωμά του, κάπου υπάρχει λίγος χώρος να εναποθέσουμε ο καθένας από εμάς το ελάχιστο οφειλόμενο προς τον Εύνομο. Να εναποθέσουμε εκείνο το ελάχιστο, που και εμάς μεγαλώνει, αλλά και τον ίδιο δικαιώνει. Να εναποθέσουμε τον σεβασμό μας στη μνήμη του.

Ο Εύνομος γεννήθηκε πριν από 88 χρόνια στο Ξηροκάμπι όπου και μεγάλωσε. Γόνος παλιάς τοπικής οικογένειας αγάπησε ιδιαίτερα τον τόπο μας και τους ανθρώπους του. Παρά τις σκληρές δοκιμασίες που υπέστη η οικογένειά του, δεν δειλίασε. Πορεύτηκε μόνος στους δύσκολους χρόνους και άντεξε στις κακουχίες των καιρών.

Υπήρξε γιός καλών γονέων, του Πέτρου και της Τριαντάφυλλης. Αδελφός της ήδη αποβιώσας Έλλης και της εν ζωή Σταυρούλας, για τις οποίες επ' ευκαιρία η τοπική ιστορία δεν θα πρέπει να ξεχνά πως υπήρξαν από τις πρώτες γυναίκες που φοίτησαν στη Νομική Σχολή Αθηνών και μάλιστα σπούδασαν εργαζόμενες και οι οποίες ακολούθως διέπρεψαν ως δικηγόροι Αθηνών. Αδελφός της σεβαστής συγχωριανής μας Διαμάντως, συζύγου και νύφης αντίστοιχα των αείμνηστων αρχιτραγουδιστάδων του τόπου μας Κωνσταντίνου και Σταύρου Ξηροπόδη, καθώς και της διαμενούσης στον Καναδά «αηδόνας» των δημοτικών τραγουδιών Ελένης χήρ. Αριστεΐδη Παπαδάκου. Και ακόμη αδελφός της ζώσης στον Καναδά Βασιλικής, καθώς και των εκεί αποβιωσάντων Κωνσταντίνου και Αγγελικής.

Η προσωπική και επαγγελματική διαδρομή του Εύνομου υπήρξε ιδιαίτερα σκληρή. Εμπορούμενος από ανθρωποκεντρικές ιδέες πλήρωσε προς τούτο τίμημα βαρύ. Διώχτηκε, φυλακίστηκε, εξορίστηκε. Ακόμη και η αποδεκτή από τους πάντες επιστημοσύνη του ως άριστου ιατρού παθολόγου, σκόπιμα αγνοήθηκε από τον τότε Δημόσιο Τομέα Υγείας λόγω των επικρατουσών μετεμφυλιακών αντιπαραθέσεων και μικροτήτων. με αποτέλεσμα ο Κάλαμος της ΒΑ Αττικής, όπου μετά ταύτα εγκαταστάθηκε. να γίνει το φιλόξενο καταφύγιο του ανθρωπισμού και των ικανοτήτων του Εύνομου αλλά και ο τόπος αφετηρίας μιας ζηλευτής προσωπικής και επιστημονικής σταδιοδρομίας.

Είναι σίγουρο πως σήμερα η ευρύτερη περιοχή Καλάμου Αττικής πενθεί για το θάνατό του, το ίδιο όπως και το χωριό μας το Ξηροκάμπι, όπου ο Εύνομος εγκαταστάθηκε μόνιμα μετά την συνταξιοδότησή του, ζώντας δίπλα σε μια ξεχωριστή

γυναίκα, την σύζυγό του Μαρία, η οποία τον τίμησε και του συμπαραστάθηκε ως άξια σύντροφός του.

Για τον Μάκη και τον Εύνομο, τον ζηλωτή της ανθρωπιάς, της ελπίδας και προ πάντων της αγάπης, λίγο ακόμη να κρατήσω το χρόνο. Λίγο ακόμη, για ένα τελευταίο χαιρετισμό αλλά και για ένα αντάξιο τούτου ύστατο αποχαιρετισμό που σαν ωδή παραίνεσης και ψάλτης ήχος, που σαν ποίημα εξάισιο και ύμνος λυτρωτικός συνοδεύει τις μνήμες τέτοιων νεκρών. Ηρεμεί τις ψυχές. Συντροφεύει την θλίψη. Και αναζωογονεί το πνεύμα των ζωντανών: «... Εάν ταις γλώσσαις των ανθρώπων λαλώ και των αγγέλων, αγάπην δε μη έχω, γέγονα χαλκός ηχών ή κύμβαλον αλαλάζον. Και εάν έχω προφητείαν και ειδώ τα μυστήρια πάντα και πάσαν την γνώσιν, και εάν έχω πάσαν την πίστιν ώστε όρη μεθιστάνειν, αγάπην δε μη έχω, ουδέν ειμι. Η αγάπη μακροθυμεί, χρηστεύεται, η αγάπη ου ζηλοί, η αγάπη ου φυσιούται, ουκ ασχημονεί, ου ζητεί τα εαυτής, ου παροξύνεται, ου λογίζεται το κακόν, ου χαίρει επί τη αδικία, συγχαίρει δε τη αληθεία, πάντα στέγει, πάντα πιστεύει, πάντα ελπίζει, πάντα υπομένει. Η αγάπη ουδέποτε εκπίπτει...» (Αποστόλου Παύλου, Α' προς Κορινθίους Επιστολή).

Φίλε Εύνομε, να είναι μαλακό το χώμα της πατρίδας που θα σε σκεπάζει και αιώνια η μνήμη σου.

(Διαβάστηκε κατά την εξόδια ακολουθία την Κυριακή 7/9/2008 και ώρα 18.00 στον Ιερό Ναό Αγίας Τριάδας Ξηροκαμπίου).

Συνδρομές

Για τη συνέχιση της έκδοσης της Φάριδος: Παναγιώτης Αρμπούζης 5€, Ελένη Παναγάκου 10€, Παναγιώτης Ι. Χριστάκος 10€. Ηλίας Μανιατάκος 10€, Έρρικα Καπάκου 10€, Αθανάσιος Η. Σολωμός 15€. Πέτρος Ρηγάκος 20€, Αριστέα Κατσουλάκου 10€, Ευάγγελος Σκιαδάς 12€. Ευδοκία Παναγάκου 20€, Μαρία Σολωμού 20€, Δημήτριος Ορφανάκος 10€. Σταύρος Σαραντάκος 10€, Γεώργιος Χαρτουλάρος 8€, Αποστόλης Μακράκος 50€. Νικήτας Βλάχος 10€, Γεώργιος Λαμπρινός 10€, Γεώργιος Παπαζαχαρίας 50€. Βασίλική Πουλάκου 5€. Τάσος Βολτής 10€, Μαίρη Παπαστράτη 50 δολ. ΗΠΑ, Λίλιαν Αγγελιάκου 20€, Σταύρος Ευστ. Μανιάτης 10€, Ιωάννης Παρηγόρης 20€, Μαρίνα Μπεκιάρη 50€. Νεκτάριος Σκάγκος 15€, Λεωνίδα και Κατερίνα Ζαραμπούκα 35€, Βενετία Π. Λιντζέρη 50 €.

Στη μνήμη του Λάμπρου Σακελλαριάδη κατατέθηκαν τα παρακάτω ποσά: Γεώργιος και Δήμητρα Χατζάκου 20€, Ευάγγελος και Λιάνα Περγίγκα 20€.

Στη μνήμη του Γεωργίου Δριμπέλα κατατέθηκαν τα παρακάτω ποσά: Γεώργιος και Δήμητρα Χατζάκου 20€, Ευάγγελος και Λιάνα Περγίγκα 20€.

Λάμπρος Κ. Σακελλαριάδης (1916-2009)

Στις 20-1-2009 άφησε τον κόσμο με έναν «καλό» λιγότερο ο Λάμπρος Σακελλαριάδης, ένα άξιο τέκνο του Ξηροκαμπίου Σπάρτης, όπου γεννήθηκε το 1916, ένας καλός πατριώτης. Κάθε πτυχή της ζωής του χωριού τον συγκινούσε, κάθε γωνιά του τη γνώριζε και τη θυμότανε, κάθε συμπατριώτη του, και με το παρατσούκλι του, τον περιέγραφε γλαφυρά, κάθε χωρατό των νεανικών του χρόνων το διηγείτο με το γνωστό του χιούμορ και την κρυστάλλινη, ρέουσα περιγραφική δύναμη του λόγου του.

Μετά τις εγκύκλιες σπουδές του και, έχοντας συντροφιά μόνο καλούς φίλους, συνέχισε στη Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών τις σπουδές του και

μετά ταύτα εισήλθε στο Δικαστικό Σώμα, το οποίο υπηρέτησε με εντιμότητα, συνέπεια και ήθος δικαστικό, διακρινόμενος για την ευθυκρισία του. Καταξιώθηκε, λόγω της άριστης απόδοσής του στην εργασία του, στον κλάδο του και ανήλθε στο ανώτατο αξίωμα του Αρεοπαγίτη, τον τίτλο του οποίου κατείχε ως επίτιμος μετά την συνταξιοδότησή του μέχρι του θανάτου του.

Στη ζωή του ευτύχησε να βρει μια άριστη και στοργική σύντροφο, την Ελευθερία, που τον στήριξε επί 52 χρόνια και του χάρισε δύο λαμπρά παιδιά, τη Νέλλη και τον Κωστή, και δύο χαριτωμένα εγγόνια. Μαζί της πέρασε ευτυχισμένα χρόνια, είχε τη φίλη, τη σύζυγο, τη συνεργάτιδα, το στήριγμα στις δυσκολίες και τον άγγελο, που του παραστάθηκε στο τελευταίο διάστημα της ζωής του μαζί με τη Νέλλη, όσο χρειάστηκε να μείνει σχεδόν κατάκοιτος στο σπίτι, στο νοσοκομείο, πάντα με την αμέριστη προσφορά και μέχρις αυταπάρνησης θυσία, γλυκιά περίθαλψη και λόγο παρήγορο. Έτσι, αν οι αρχαίοι έλεγαν, ότι «οι θεοί στα αθεράπευτα κακά έδωσαν για φάρμακο μεγάλη υπομονή», εγώ θα προσέθετα, έχοντας υπόψη μου τις περιστάσεις της ζωής του, και μια καλή γυναίκα και δυο καλά παιδιά.

Πρόεδρε, όσοι σε γνωρίσαμε από κοντά δε θα σε ξεχάσουμε. Δε θα ξεχάσουμε τις θυσίες και διευκολύνσεις που έκανες σε όλους τους συμπατριώτες, που πάντα εξυπηρετούσες με αγάπη. Δε θα ξεχάσουμε τις στρατιές τους στην Τρίπολη ή στην Αθήνα, όταν σπρωγμένοι από ανάγκες έρχονταν σε σένα για να τους βρεις λύση στο πρόβλημά τους. Δε θα ξεχάσουμε τις γλυκιές σου αναφορές στις τοποθεσίες του Ταυγέτου ή της Κουμουστάς, την Κρύα Βρύση και του Πουλιού τη Βρύση ή στις γειτονιές του Ξηροκαμπίου. Δε θα ξεχάσουμε το γελαστό σου πρόσωπο, την άνετη και ευχάριστη παρέα σου, τον καλό σου λόγο και προ πάντων τη καλή μορφή και ψυχή σου, που θα μείνει ολοζώντανη ανάμεσά μας, όσο ζούμε. Με τη ζωή σου

δικαίωσες τους λόγους του Ισοκράτη, που έλεγε ότι «από τις δημόσιες φροντίδες να αποχωρείς όχι πιο πλούσιος, αλλά με μεγάλη φήμη». Ο έπαινος του κόσμου και η υστεροφημία σου για έργα θεάρεστα με γνώμονα τη θεία και ανθρώπινη δικαιοσύνη, που τόσο πιστά υπηρέτησες, θα κάνει ανεξίτηλη τη μνήμη σου και θα μας θυμίζει τα λόγια του Κυρίου «ο πιστεύων εις εμέ θάνατον ου μη θεωρήσει εις τον αιώνα. Καν αποθάνη ζήσεται». Ας είναι ελαφρύ το χώμα που σε σκεπάζει!

Ηλίτσα Περλίγκα - Σταρόγιαννη

Τα νέα μας

Ξηροκάμπι

Γεννήσεις: Το ζεύγος Βασίλειος Κονίδης του Σωτηρίου και Ουρανία Θεοδωρακάκη του Παναγιώτη απέκτησε αγόρι. Το ζεύγος Νίκος Μανιάτης του Χρήστου και Μαρικούλα Μυλωνά του Λεωνίδα απέκτησε κορίτσι. Το ζεύγος Γεώργιος Μανδραπήλιας του Παναγιώτη και Δήμητρα Ματζουράνη του Χρήστου απέκτησαν αγόρι.

Γάμοι: Η Χατζηγεωργίου Γαρυφαλλιά του Χρήστου παντρεύτηκε τον Καραθανάση Εμμανουήλ του Δημητρίου.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Χουδάλης Ηλίας του Παναγιώτη ετών 81, Αρνιώτης Χρήστος του Ηλία ετών 90, Παναγιώτης Παναγάκος του Βασιλείου ετών 83, Δριμπέλας Γεώργιος του Διονυσίου ετών 88, Καργάκος Γεώργιος του Ιωάννη ετών 92, Κατσαρός Γεώργιος του Δημητρίου ετών 76, Χρηστάκος Κωνσταντίνος του Χρήστου ετών 90, Λάσκαρης Χρήστος του Γεωργίου ετών 73, Λιντζέρη Αικατερίνη χήρα Παναγιώτη ετών 83, Παλακωνσταντίνου Πολύ-

τίμη του Δημητρίου ετών 74, Σολωμός Δημήτριος του Ευστρατίου ετών 66.

Παλαιοπαναγιά

Γάμοι: Η Hodza Entela – Στυλιανή του Fatmin παντρεύτηκε τον Αμοιρίδη Ιωάννη του Αγησιλάου.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Ανδρεάκος Ευστάθιος του Βασιλείου ετών 56, Κωνσταντόπουλος Επαμεινώνδας του Στυλιανού ετών 83, Δαλητσούρης Δημήτριος του Γεωργίου ετών 86, Μπέρδος Ευάγγελος του Δημητρίου ετών 59.

Ανώγεια

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Λαμπράκου Αικατερίνη του Νικολάου ετών 96, Παναγάκος Δημήτριος του Παναγιώτη ετών 84, Κανέλλος Κωνσταντίνος του Βασιλείου ετών 90, Λαμπράκος Ιωάννης του Παναγιώτη ετών 67.

Ποταμιά

Γάμοι: Η Κωνσταντάκου Ελευθερία του Νικολάου παντρεύτηκε τον Λυμπερίου Ευθύμιο του Κωνσταντίνου.

Τραπεζοντή

Γάμοι: Η Μπρισιμιτζή Βασιλική του Νικολάου παντρεύτηκε τον Χελιώτη Ιωάννη του Θεοδώρου.

Λευκόχωμα

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Γεωργόπουλος Ιωάννης του Αναστασίου ετών 89, Κατσούλη Μαριάνθη του Γεωργίου ετών 81, ιερέυς Πέππας Δημήτριος του Ηλία ετών 73, Κοιλάκος Πέτρος του Δημητρίου ετών 71.

Καμίνια

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Θεοφιλοπούλου Μαρίκα χήρα Νικολάου ετών 83.

Γοράνοι

Γεννήσεις: Το ζεύγος Παναγιώτης Κοκκορός του Άγι και Αικατερίνη Μπακάλη του Ηλία απέκτησαν αγόρι. Το ζεύγος Δημήτριος Ζερβούλιας και Κωνσταντίνα Καλαμαρά του Παναγιώτη απέκτησαν κορίτσι.

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Κρητσιμηλιός Γεώργιος του Λεωνίδα ετών 53, Παπαστράτης Ανδρέας του Κωνσταντίνου ετών 66.

Άρνα

Θάνατοι: Απεβίωσαν οι: Δημακάκου Σοφία χήρα Θεοδώρου ετών 97, Δημακάκου Ευαγγελία του Κωνσταντίνου ετών 90.

Βιβή Ξ. Κωτσιοτοπούλου